

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
Сектор за просторно планирање и урбанизам

***ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
ПАРКА ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“ НА ЖИВОТНУ
СРЕДИНУ***

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
INSTITUTE OF ARCHITECTURE AND URBAN & SPATIAL PLANNING OF SERBIA

Београд, мај 2019. године

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПАРКА ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Носилац израде:

МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ

Извршилац:

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ

Директор

др Саша Милијић, научни саветник

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ Ниш

Директор

мр Миролуб Станковић, д.и.а.

GeoGIS konsultanti d.o.o.

Директор

Борђе Нинков

Београд, мај 2019. године

**РАДНИ ТИМ
ЗА ИЗРАДУ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПАРКА ПРИРОДЕ
„ЗЛАТИБОР“ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

*Руководилац
израде
Стратешке
процене:*   др Марина Ненковић-Ризнић, дипл. просторни планер
број лиценце 100 0190 11

*Руководиоци
израде
Просторног
плана:*   проф.др Марија Максин, дипл.инж.арх.
др Саша Милијић дипл. просторни планер
др Ана Никовић, дипл.инж.арх.
др Божидар Манић, дипл. инж.арх.

*Синтезни тим
Стратешке
процене:*   др Марина Ненковић-Ризнић дипл. просторни планер
др Маријана Пантић, дипл. просторни планер

*Техничка
припрема:*   МА Борјан Бранков, дипл. инж. арх.
Љубиша Безбрадица, дипл.инж.шум.
Срђан Милосављевић

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
I Полазне основе Стратешке процене	4
1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима	4
1.1.1 Предмет Просторног плана	
1.1.2 Садржај Просторног плана	
1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Просторном плану	
1.1.4 Однос према другим документима – стратегијама, плановима и програмима	
1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени	7
1.2.1 Стање и фактори природе и животне средине	
1.2.2 Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају	
II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора	14
2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева	14
2.2 Избор посебних циљева и индикатора	14
III Процена могућих утицаја на животну средину	16
3.1 Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Просторном плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене	16
3.2 Приказ варијантних решења Просторног плана	17
3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама	17
3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких одређења	18
3.5 Кумулативни и синергетски ефекти	23
3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину	23
IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину	27
V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана	28
5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода	29
5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха	29
5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта	30
5.4. Мониторинг буке	30
5.5. Мониторинг природних вредности	31
VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене	32
VII Приказ начина одлучивања	33
VIII Учешће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени	33

IX Закључци - завршни, нетехнички резиме

34

9.1 Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину

34

Списак табела у Извештају о стратешкој процени

Табела 1. *Циљеви и индикатори Стратешке процене*

Табела 2. *Ознаке посебних циљева Стратешке процене*

Табела 3. *Критеријуми за оцењивање величине утицаја*

Табела 4. *Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја*

Табела 5. *Скала за процену вероватноће утицаја*

Табела 6. *Планска решења у Просторном плану обухваћена проценом утицаја*

Табела 7. *Процена величине утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 8. *Процена просторних размера утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 9. *Процена вероватноће утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 10. *Процена времена трајања утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 11. *Збирни утицаји Просторног плана на животну средину са образложењем утицаја*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Златибор“ (у даљем тексту: Стратешка процена), припремљен је на основу Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 104) и Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Златибор“ на животну средину („Службени гласник РС“, број 92).

Стратешка процена развојних планова и програма ради се на основу Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04 и 88/10 - у даљем тексту Закон). Закон је усклађен са европским директивама у овој области и у њему су директно имплементиране одредбе Директиве ЕУ 2001/42/ЕЦ (The Strategic Environmental Assessment Directive - European Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). Самим тим, применом ове Директиве је утврђена обавеза израде стратешке процене утицаја планских докумената на животну средину према одређеним критеријумима, релевантним у области заштите животне средине, природних и културних добара и вредности. Поред тога, ова Стратешка процена усклађена са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14 и 145/14), начелима заштите и одрживог коришћења природних ресурса, вредности и добара утврђених чланом 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16), Закона о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11 – др. закон и 99/11 – др. Закон), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и бр. 36/09), Законом о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/10), Законом о туризму („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и бр. 88/10), одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС“, број 11/02), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10), Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС“, бр. 31/05, 45/05-исправка, 22/07, 38/08, 9/10 и 69/11), Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених биљних врста, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) и другим важећим одлукама и стратегијама Владе, актима и документима која уређују питања у вези са посебном наменом овог просторног плана.

Ова Стратешка процена представља резултат вредновања могућих утицаја приоритетних планских решења и пропозиција на заштиту природе и заштиту животне средине, а посредно и заштиту непокретних културних добара.

Стратешка процена представља инструмент заштите животне средине, тако што се у почетним фазама доношења одлука о будућем развоју укључују питања заштите (природе, животне средине, културних добара), што резултира претходним усаглашавањем заштитних и развојних интереса. Стратешком проценом обезбеђује се виши ниво заштите животне средине и интеграције захтева заштите и развојних потреба и интереса, уграђивањем начела и циљева заштите у планске документе у циљу достизања одрживог развоја.

Стратешком проценом нарочито је омогућено:

- остваривање бољег, прихватљивог баланса између просторно-еколошких, социо-економских и политичких фактора (посебно у подручјима посебне намене која су осетљива са становишта заштите природних вредности и непокретних културних добара),*
- разматрање значајних утицаја варијантних решења Плана на животну средину и оцена (евалуирање) планских решења у односу на циљеве заштите (природних добара и непокретних културних вредности);*
- дефинисање посебних мера заштите природе и животне средине, као и праћење остваривања (мониторинг) ових мера на планском подручју;*

- активно укључивање заинтересованих актера (интересних група) у процес доношења одлука (активна партиципација) о будућем развоју, имајући у виду оптимално решење са становишта заштите природе и животне средине, а у складу са принципима Архуске конвенције;
- даљу разраду инструмената заштите природе и животне средине, уз дефинисање смерница, односно даљих активности на нижим хијерархијским нивоима.

Стратешка процена представља инструмент просторног планирања и планирања заштите животне средине којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у просторним плановима, у циљу потпуног спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље и квалитет живота људи, биодиверзитет, геодиверзитет, станишта и природна и непокретна културна добра.

Стратешком проценом утврђују се ефекти ширег значаја (кумулятивни и синергетски), утврђују се оквири за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују виши степен детаљности у истраживању; утврђује хијерархијски оквир за даље спровођење поступка и активности заштите животне на планском подручју; и омогућава се варијантна разрада планских решења.

У изради Стратешке процене примењени су принципи одрживог развоја, еколошке одрживости, економске оправданости и социјалне прихватљивости. С друге стране, одредбама Закона утврђена су начела Стратешке процене, и то начела: одрживог развоја, интегралности, предострожности, хијерархије и координације, учешћа јавности. Овим начелима обезбеђује се свеобухватни инструментаријум и оквир за усклађивање техно-економских, друштвених и природних система у целокупном развоју, укључујући и локационе факторе просторног развоја.

Укључивањем услова заштите животне средине и заштите природе у ППППН кроз инструмент Стратешке процене, даје се обавезујући - интегрални оквир заштите преваходно природних и културних вредности и параметара квалитета животне средине, реализацијом кроз одговарајуће међусекторске планове, програме и пројекте. С тим у вези, свако од приоритетних планских решења је дефинисано у потпуности у складу са захтевима заштите животне средине и заштите природе и културних добара (који су нарочито значајни за заштиту предложеног подручја Парка природе „Златибор“, које је и предмет ове Стратешке процене). С друге стране, реализација тих планских решења ће спречити или смањити постојеће негативне утицаје планских активности на природне и културне вредности и животну средину. Простор обухваћен ППППН представља природне и културне вредности заштићеног подручја Парка природе „Златибор“. Између осталог, ова стратешка процена је мапирала изворе загађења и дала могућности за њихово ублажавање или потпуно отклањање применом прописаних мера заштите квалитета параметара животне средине.

У поступку Стратешке процене остварена је координација између заинтересованих органа и организација, као и неопходне консултације са актерима просторног развоја и добијени услови и мишљења од Министарства унутрашњих послова – Кабинет министра, Министарства унутрашњих послова – Сектор за материјално-финансијске послове, Министарства спољних послова, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства здравља – Сектор за инспекцијексе послове, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде - Републичка дирекција за воде, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства за заштиту животне средине, Министарства привреде, Министарства омладине и спорта, Министарства рударства и енергетике, Министарства културе и информисања, Министарства одбране, ЈП „Пошта Србије“ Београд – Функција правних послова и управљања непокретностима, ЈП „Емисиона техника и везе“ Београд – Сектор технике, ЈП „Путеви Србије“, ЈП „Србијагас“, ЈП „Транснафта“, ЈП „Србијагас“, ЈП „Скијалишта Србије“, ЈП „Електропривреда Србије“, ЈП „Ужице развој“ Ужице, ЈКП „Водовод“ Ужице, Јавног водопривредног предузећа „Србијаводе“ Београд – Водопривредни центар „Морава“

Ниш, Контроле летења Србије и Црне Горе „SMATSA“ д.о.о, Нафтна индустрија Србије а.д., Акционарског друштва „Електро mreжа Србије“ Београд, Акционарског друштва за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ Београд, Републичког хидрометеоролошког завода, Републичког сеизмолошког завода, Републичког завода за заштиту споменика културе - Београд, Републичке дирекције за воде, Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије, Центар за разминурање, Завода за заштиту природе Србије, Завода за заштиту споменика културе Краљево, Јавне медијске установе Радио телевизије Србије – Дирекција РТС, РАТЕЛ – Републичке агенција за електронске комуникације, Орион телекома д.о.о., VIP mobile д.о.о, SBB Serbia Broadband – Српске кабловске мреже д.о.о, Телекома Србија а.д. – Дирекција за технику – Сектор за фиксну приступну мрежу, Telepon д.о.о, Града Ужица – Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове, Општинске управе Нове Вароши – Одељење за имовинско правне комуналне стамбене, урбанистичке послове и послове инспекције, Општинске управе Прибоја – Одељење за урбанизам, грађевинарство, комунално-стамбене и имовинско-правне послове.

У складу са законским одредбама и европском праксом, Извештај о Стратешкој процени обрађује:

- *полазне основе Стратешке процене,*
- *опште и посебне циљеве Стратешке процене и избор индикатора,*
- *процену могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину,*
- *смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину,*
- *програм праћења стања животне средине у току спровођења плана,*
- *приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене,*
- *приказ начина одлучивања, опис разлога одлучујућих за избор датог плана са аспекта разматраних варијантних решења и приказ начина на који су питања животне средине укључена у план,*
- *закључке до којих се дошло током израде Извештаја о Стратешкој процени, који су представљени на начин разумљив јавности (формулисани као нетехнички резиме) и други подаци од значаја за Стратешку процену.*

Овај елаборат представља резултат провере, разјашњења и унапређења примене принципа одрживог развоја и заштите природних и културних вредности и животне средине у изради ППППН, уз уважавање услова и стручних препорука органа и институција и мишљења грађана који се односе на потребу елиминисања или ограничавања негативних ефеката на природне и културне вредности и животну средину и квалитет живота становника подручја Плана, уважавајући при томе следеће циљеве: заштиту и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и одрживу животну средину, просторно-функционалну интегрисаност и обнављање/јачање веза са окружењем, интегрисање интереса заштите и развоја, унапређење саобраћајне приступачности, инфраструктурне и комуналне опремљености, развој културног и регионалног идентитета, унапређење територијалне кохезије, субвенционисаност и јавно-приватно партнерство, перманентну едукација грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању, заштиту јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби и релативизацију конфликта у заштити природних и културних вредности и одрживом развоју локалних заједница као, и у односу на развој других посебних намена обухваћеног подручја.

Закључак Извештаја је да су ти циљеви (уз услов спровођења мера за отклањање негативних ефеката појединих решења) оствариви и да изабрана и утврђена планска решења неће угрозити вредности природног и културног наслеђа и животне средине, уз јасну препоруку о доследној примени ППППН и смерница које се односе на очување животне средине, уређење простора и коришћење природних ресурса.

I Полазне основе Стратешке процене

Полазне основе Стратешке процене обухватају:

- 1) кратак преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима;
- 2) преглед постојећег стања и квалитета животне средине подручја на које се Извештај односи;
- 3) карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
- 4) разматрана питања и проблеме заштите животне средине у Плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
- 5) приказ и оцену припремљених варијантних решења у односу на заштиту животне средине у Плану, укључујући варијантно решење нереализовања Плана и најповољније решење са становишта заштите природе, културних вредности и животне средине;
- 6) резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне за Стратешку процену.

1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима

1.1.1 Предмет Просторног плана

Непосредни предмет Просторног плана представљају природне и културне вредности планине Златибор и њеног непосредног окружења. Просторни план се спроводи директно издавањем локацијских услова на подручју планираног парка природе (ПП) „Златибор“ у погледу режима заштите природних вредности, као и у обухвату детаљне разраде овог Плана-

Подручје Просторног плана укупне површине око 656,1 km² обухвата: евидентирано природно добро планирано за заштиту ПП „Златибор“, површине од 419,2 km². Оно обухвата територије следећих јединица локалних самоуправа, и то:

- Град Ужице – део једне катастарске општине: Мокра Гора;
- Општина Чајетина – десет катастарских општина у целости: Стубло, Алин Поток, Бранешци, Гостиље, Доброселица, Дренова, Јабланица, Љубиш, Чајетина и Шљивовица, и део катастарске општине Семегњево;
- Општина Нова Варош – целе катастарске општине Бела Река и Драглица, и делови катастарске општине Негбина и Сеништа;
- Општина Прибој – делови катастарске општине Бања, Кратово и Рача.

Подручје просторног плана налази се у западној Србији, припада старом, историјском и географском крају званом Стари Влах. Обухвата заталасану златиборску површ надморске висине 1.000-1.150 m, са које се уздижу гребени и врхови Чиготе (1.422 m н. в), Муртенице (Бријач – 1.480 m н. в), Торника (Бандера – 1497 m н. в), Лиске (1356 m н. в), Љуљаша (1.269 m н. в), Виогора (1.281 m н.в) и др.

Предмет просторног плана су следеће посебне намене:

- Евидентирано природно добро планирано за заштиту ПП „Златибор“ на површини од 419,2 km². У оквиру планираног заштићеног подручја издвојене више просторних јединица на којима ће се примењивати строжији режим заштите I степена, укупне површине 1.968,89 ha: Виогор – 249,94 ha, Црни Рзав – 374,96 ha, Клисуре реке Увац – 1.121,10 ha, Клисуре Гриже – 222,83 ha; II степена, укупне површине 19.255,59 ha и следеће појединачне површине: Семегњевска гора-Црни Рзав-Чавловац – 5.858,89 ha, Бијеле воде – 523,74 h, Рибничко

језеро – 283,42 ha, Чигота – 3.910,35 ha, Клисура реке Катушнице површине – 220,35 ha, Муртеница – 2.466,08 ha, Подручје око клисуре реке Увац – 5.688,72 ha и Равни Торник – 293,74 ha, док ће се на осталом делу планираног предела изузетних одлика, површине 20.698,78 ha, примењивати режим заштите III степена;

- Заштићена непокретна културна добра – спомен кућа Димитрија Туцовића у Гостиљу (од изузетног значаја), црква брвнара у Доњој Јабланици (од великог значаја) и др;
- Део примарне туристичке дестинације Дрина-Тара-Златибор (са туристичким центром Златибор, туристичком инфраструктуром – скијалиште Торник, планирана панорамска гондола и други садржаји туристичке понуде) и кратка деоница будућег међународног друмског туристичког туринг правца (E-761);
- Делови сливова изворишта у Западноморавско-рзавском регионалном систему за снабдевање водом насеља – у регионалним подсистемима „Западна Морава” (акумулација „Врутци” и „Рибничко језеро”), „Рзав” и „Увац”;
- Подручја инфраструктурних коридора – саобраћајне инфраструктуре (планираног аутопута E-761, Београд-Сарајево, деоница Пожега-Ужице-Котроман) и енергетске инфраструктуре (постојећи и планирани далеководи 400, 220 и 110 кВ, постојећи и планирани разводни гасовод Златибор-Прибој-Нова Варош).

1.1.2 Садржај Просторног плана

У изради ППППН и овог Извештаја о Стратешкој процени примењен је приступ интегралног и континуалног планирања са нагласком на тражењу мере одрживости кроз интеграцију циљева и потреба заштите природних вредности и културно историјских обележја на територији Парка природе „Златибор“, очувања постојећег квалитета животне средине, квалитета живота становника и друштвено-економског развоја. Као кључни развојни ослонци разматрани су заштита природе, природних вредности, културних добара и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју посебне намене, а то су првенствено туризам и развој инфраструктуре.

1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Просторном плану

Основни циљ израде Просторног плана јесте дефинисање планског основа за заштиту и одрживи развој Парка природе „Златибор” и одрживи развој туризма на обухваћеном подручју у склопу примарне туристичке дестинације Дрина-Тара-Златибор. Одрживи развој подручја посебне намене ће се заснивати на заштити, унапређењу и коришћењу природних вредности и културних добара, развоју туризма, спорта и рекреације и функционалној интеграцији подручја Парка природе и ширег окружења.

Имајући у виду планске документе вишег реда, карактер посебне намене, као и препоруке и стандарде Европске уније у погледу одрживог развоја заштићених подручја, **општи циљеви** заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја јесу:

- обезбеђење трајне и интегрисане заштите природних вредности Парка природе „Златибор”, њихово одрживо коришћење за едукацију, научна истраживања и презентацију јавности, развој комплементарних активности и сеоске економије, као и развој туризма и рекреације;
- уређење, одрживо коришћење и заштита предеоних вредности Златибора, хидрографске мреже са деловима клисура Увца, Црног Рзава и других река, пашњачких зона, шумских комплекса и културне баштине за презентацију дуж панорамских путева и развој адекватних спортско-рекреативних активности;
- уређење, одрживо коришћење и заштита сливова акумулација намењених водоснабдевању;
- јачање регионалног идентитета планског подручја уз одрживи развој туризма као приоритетне и кључне функције, синхронизовано са развојем комплементарних делатности (пољопривреде - посебно сточарства, шумарства, сеоске економије и др.) планског подручја у целини;
- развој свих видова туризма и туристичких производа за које постоје потенцијали на подручју Просторног плана: целогодишњи одморишни туризам (планине и језера);

спортско-рекреативни туризам (на садржајима зимских и летњих спортова и рекреације), здравствено-рекреативни туризам (типа ваздушне бање), туризам посебних интересовања (турно скијање, кањонинг, планинарење, пењање, параглајдинг, истраживање природе, спортски риболов, планински бициклизам, јахање, и др.), конгресни туризам, рурални туризам (агротуризам, еко-туризам, сеоски туризам, културни туризам и др.), тулинг туризам, и др.

Као **посебни циљеви** заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја издвајају се:

- заштита, очување, унапређење и одрживо коришћење природних вредности, као и интегритета, лепоте и разноликости предела;
- унапређење услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја, организовањем садржајно заокружене туристичке понуде усклађене са режимима заштите Парка природе „Златибор” и интегрисане у понуду примарне туристичке дестинације Дрина-Тара-Златибор и туристичког кластера Западна Србија;
- усклађивање размештаја активности и физичких структура са режимима заштите природних и културних добара, водопривредних објеката, односно обезбеђивање услова за даље функционисање постојећих и планираних привредних активности (посебно развоја туризма и рекреације), насеља и инфраструктурних система;
- подршка развоју мултифункционалне пољопривреде, сточарства (посебно аутохтоних и старих раса домаћих животиња) и сеоске економије, заснованих на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких и туристичких услуга, у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних и културних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
- обезбеђење просторних услова за функционисање и даљи развој саобраћајних и инфраструктурних система, и то: на првом месту државног пута ИБ реда бр. 23; планираног пута IA реда (аутопут Е-761 Београд-Сарајево, деоница „Пожега-Ужице-Котроман”); железничке пруге Београд-Бар; постојеће и планиране туристичке пруге; и локалне мреже путева;
- даљи просторни развој локалних самоуправа и насеља у обухвату Просторног плана, посебно општине Чајетине (која обухвата преко 80% подручја), уз стварање услова за реализацију компензација локалном становништву у складу са ограничењима, кроз развој саобраћајне, туристичке и комуналне инфраструктуре и објеката, активности и функција јавног значаја, подршку аграрном реструктурирању и диверзификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности.

1.1.4 Однос према другим документима - стратегијама, плановима и програмима

Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године у области заштите и одрживог коришћења природног наслеђа предвиђено је да ће се дефинисати статус, просторни обухват и режими заштите подручја природног наслеђа у Западној Србији, у које је сврстано и природно наслеђе Златибора. У склопу туристичког кластера „Средишна и Западна Србија” предвиђен је развој примарне туристичке дестинације са знатним учешћем целогодишње понуде Дрина-Тара-Златибор и међународним друмским туристичким тулинг правцем на планираном аутопуту Е-761 Појате – Крушевац – Краљево – Чачак – Пожега – Ужице – Котроман (граница са Републиком Српском). Западноморавско-рзавско регионални систем за снабдевање водом насеља обухвата делове подсистемима „Рзав”, „Западна Морава” (акумулација „Врутци”) и „Увац, Лим и Дрина” (Чајетина/Златибор – изворишта у сливу Црног Рзава) на подручју Просторног плана. У функционалном и управљачком погледу Златибор је део Западноморавског речног система коришћења, уређења и заштите вода и речног система Дрине са Лимом.

Регионалним просторним планом Златиборског и Моравичког управног округа (у даљем тексту: РПП ЗМО) иницирана је заштита идентификованих просторних целина, као што је и Парк природе „Златибор”. У РПП ЗМО диференцирана су четири туристичка рејона, међу којима и Златибор са Златарско-Пештерским (Сјеничким) рејоном. Предвиђено је да се главна туристичка понуда рејона развија у Ужицу и општинским центрима (Чајетина), уз интеграцију са бројним туристичким ресурсима и природним и културним вредностима у непосредном окружењу и то: етно селима (Мачкат, Сирогојно, Љубиш, и др), туристичким комплексима Златибора са Краљевим водама, Рибницом са Торничким скијалиштем (1.496 m н. в, националног значаја) и Водицама, и др. У склопу регионалног подсистем Увца, Лима и Дрине за снабдевање становништва водом, за водоводни субсистем Чајетина/Златибор предвиђено је проширење изворишта сливу Црног Рзава у случају пораста потрошње на платоу Златибора. У склопу речног система коришћења, уређења и заштите вода Дрине са Лимом предвиђена је реализације посторојења за пречишћавање отпадних вода за Чајетину/Златибор. Предвиђена је изградња 400 kV далековода и то: двоструког ДВ 400 kV од планиране ТС 400/x kV „Бајина Башта“ (реконструисане постојеће ТС 220/35 kV „Бајина Башта“) до Пљевља (Република Црна Гора) са увођењем у планирану РХЕ „Бистрица“. Предвиђено је продужење разводног гасовода од Златибора, поред планине Торник, за Прибој и Нову Варош и деонице за Пријеполје и Сјеницу.

Поред наведених докумената, од значаја за планско подручје могу бити и Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац” („Службени гласник РС”, број 83/10), Просторног плана подручја посебне намене слива акумулације „Врутци” („Службени гласник РС”, број 91/2018), Просторног плана подручја изворишта водоснабдевања Регионалног подсистема „Рзав” („Службени гласник РС”, број 131/2004), Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Тара” („Службени гласник РС”, бр. 100/10) и Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекција 2x400 kV Република Србија (Бајина Башта)-граница Црне Горе-граница Босне и Херцеговине („Службени гласник РС”, бр. 104/17).

1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени

1.2.1 Стање и фактори природе и животне средине

1) Геолошке карактеристике и рудно богатство

Златибор представља највећи ултрамафитски масив у Србији, перидотитски магматски плутонит, при чему стене тог петролошког комплекса јурске старости (харцбургити и серпентинити, мање лезролити и дунити) покривају преко 75% подручја просторног плана и изграђују, осим највећег дела златиборског платоа, гребен Чиготе и део Торника. Од других стена, значајније распрострањење имају тријаски кречњаци (Муртеница и подручја села Бела Река, Гостиље, Алин Поток и Голово у сливу В. Рзава и Негбина, Доброселица и Стубло у сливу Увца). Стене дијабз рожначке формације, тј. офиолитског меланжа јурске старости представљене су највећим делом пешчарима, глинцима, рожнацима и плочастим силицикованим кречњацима (Палисад, Рудине, Алин Поток) и дијабазима и сполитима (јужна страна Торника и подручје села Јабланица). Неогени седименти јављају се у неколико мањих партија миоценоских конгломерата, пешчара и пескова у језерским басенима Семењева и Бранешког поља. Од квартарних седимената, који су мале површине и моћности (речни нанос, сипарски и други делувацијум), наинтересантнија је појава изворског бигра у долони Гостиљског потока, притоке Катушнице.

2) Геоморфолошке карактеристике

Подручје просторног плана налази се у западној Србији, припада старом, историјском и географском крају званом Стари Влак. Обухвата заталасану златиборску површ надморске висине 1000-1150 m, са које се уздижу гребени и врхови Чиготе (1422 m н.в.), Муртенице (Бријач – 1480 m н.в.), Торника (Бандера – 1497 m н.в.), Лиске (1356 m н.в.), Љуљаша (1269 m н.в.), Виогора (1281 m н.в.) и др. Ова површ у свом централном делу има изглед висоравни са плитко усеченим речним долинама и развојима широких темена, а у ободним деловима је делимично снижена и снажно дисецирана клисурастим долинама Увца, Црног Рзава и Великог Рзава и њихових речних мрежа. Сматра се да су наведени елементи рељефа Златибора (висораван, узвишења и речне долине) настали комбинаваним деловањем тектонских покрета и ерозивних процеса на простору заравњене флувио-денудационе површи карактера пинеплена која је постојала у геолошкој историји у доба терцијара, пре интензивног раседања и набирања терена у току алпске орогенезе у олигомиоцену. Око 43% подручја је на надморским висинама 1000-1250 метара, 37% у распону 750-1000 m, 12% на висинама испод 750 m и 8% изнад 1250 m н.в.

3) Хидрогеолошке и хидрографске карактеристике

Површинске воде подручја Просторног плана припадају сливу Дрине (око 2/3 подручја), преко Црног Рзава (и затим Рзава) и Увца (а затим Лима) и сливу Западне Мораве (око 1/3 подручја), преко Великог Рзава и Ђетиње. На деловима водотока у оквиру планског подручја нема хидролошких станица државне осматрачке мреже. Увац је обухваћен на дужини од око 30 km (на делу тока од профила на десетак километара низводно од бране водоакмулације „Радоиња“ до неких 4,5 km узводно од ушћа у Лим) а његове главне притоке су Расничка и Доброселичка река и потоци Грижа и Крвавац. Слив Црног Рзава, на коме је 1971. године формирана водакумулација „Рибница“ за водоснабдевање насеља Златибор и Чајетина заузима централни део златиборске висоравни а главне притоке су Јабланица, Рибничка и Семегњевска река, са низом притока нижег реда, и поток Обудојевица. Сливу Белог Рзава припадају горњи, изворишни делови водотока Камишне, Крманског потока и Друганице, док слив Ђетиње обухвата део простора на коме је развијена речна мрежа Сушице. У сливу Великог Рзава обухваћени су делови водотока и сливова Приштанице, Катушнице, Љубишнице и Беле реке.

Подземне воде су на највећем делу подручја представљене пукотинском издани везаном за раседне зоне и приповршинску кору распаѓања магматских и метаморфних стена, пре свега харбургита и серпентинита а затим дијабаза и спилита али и за друге стене дијабаз-ројначке формације. Та издан се празни дифузивном истицањем, у облику пишталина, или преко бројних извора мале издашности (мање од 0,01 l/s), ретко у максимуму јачим од 0,5 l/s. Међутим, у стенама ултрамафитског масива Златибора има и око 20 извора максималне издашности веће од 1 l/s, а код неколико извора максимална издашност процењена је на око 5 l/s. Јаки извори налазе се на дну дубоко усечених долина, највише у клисури Црног Рзава, а занимљиво је да се један снажан извор издашности до 1,4 l/s налази и високо на северној страни Торника у близини места званог Равни Торник. У тријаским кречњацима је развијен дисолуциони, карстни (пукотинско-кавернозни) тип порозности, са интензивном подземном циркулацијом и појавом јачих извора и врела. Врела веће издашности, преко 10 l/s, налазе се у Горњој Јабланици, Белој Реци, Љубишу и Гостиљу. Интергрануларна (збијена) издан неогених наслага Семегњева и Бранешког поља, везана за слабопропусне пескове и слабовезане конгломерате и пешчаре мале је дебљине и капацитета и празни се преко извора или директно у водотоке и користи се за локално водоснабдевање. Квартарни шљунковито-песковити и други седименти не садрже респективне ресурсе подземних вода. Већи број извора каптиран је и уређен у облику јавних чесми, међу којима су познатије Краљева вода, спомен чесма Око на локалитету Очка гора, Туцовача у Рибници, Пашића врело у Чајетини и др. Такође, познати извори су и Јокино и Сенино врело, Гудурка, Ђоково врело, Буковик и Рајевац, Раково врело, Хајдучко врело, Бијела чесма, Турковац, Буквића извор, Тирова чесма, Мало око у кориту Катушнице у Гостиљу и др.

4) Биљни и животињски свет, биодиверзитет

Живи свет одликује се изузетном специјском и екосистемском разноврсношћу. Флористички фонд представљен је са око 1050 таксона, од чега је према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) на националном нивоу заштићено 146 биљака, од чега 34 строгом заштитом (која подразумева забрану брања, чупања или уништавања, као и нарушавања станишта) а 112 таксона су у категорији заштићених од којих је 47 на листи Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС”, бр. 31/05, 45/05-исправка, 22/07, 38/08, 9/10 и 69/11); 76 биљака су ендемити а 80 врста се налази на прелиминарној Црвеној листи флоре Србије; на међународном нивоу, за три врсте биљака које су обухваћене Директивом о стаништима потребне су посебне активности заштите, односно издавања Натура 2000 подручја (*Echium russicum* – црвена лисичина) или примена одговарајућих мера очувања и управљања (*Galanthus nivalis* - висибоба и *Gentiana lutea* - линцура); 29 таксона је на листи СИТЕС-с (све врсте златиборских орхидеја и висибоба). У погледу просторне заступљености шумске вегетације, преовлађује у односу на травну вегетацију пашњака и ливада и хазмофитску вегетацију камењара и стена иако травњаци централног дела златиборске висоравни и зељаста вегетација серпентинитских и кречњачких клисура и планинских падина, представљени низом разноврсних биљних асоцијација, захватају велике површине подручја. Најпространија пашњачка зона се пружа од Груде (у атару Шљивовоце и Бранежаца), на северозападу, преко Бијелих вода, Тустог брда и Обадовице, Брегова и Краљеве воде, и даље уз Црни Рзва, преко Дебелог брда и Смиљанских закоса до Јокине ћуприје, на југоистоку, укључујући са овом зоном спојене травнате падине западне стране Чиготе. Друга велика пашњачко-ливадска зона обухвата извориште и средњи слив Катушнице у северном и североисточном подножју Чиготе. Лишњарске шуме представљене су чистим и мешовитим заједницама балканског храста китњака и буковим састојинама, претежно на источним падинама Чиготе и деловима долинских страна Увца и Рзава. Шуме црног и белог бора заузимају највеће површине под шумском вегетацијом, при чему се најзначајније црнборове састојине налазе на Торнику и са леве стране Црног Рзава а чисте белоборове шуме на северним и вишим падинама Торника. Састојине смрче и јеле налазе се на Муртеници и мањим делом на Торнику.

Птице су заступљене са 154 врсте, од чега је 127 врста строго заштићено и 27 врста заштићено од којих 19 има статус ловне дивљачи. Посебно значајне врсте птица су из групе грабљивица (сури орао, сиви соко, орао змијар, белоглави суп, црни лешинаар), затим лештарка, камењарка, прдавац, шумска шљука, а претпоставља се и ширење популације великог тетреба са Таре, преко Шаргана и Виогора на Златибор. На подручју стално или повремено живи око 45 врста сисара, највише глодара (13 врста), затим звери (12 врста, од којих су три под строгом заштитом: видра, мрки медвед и шарени твор) и бубоједи (9), а од слепих мишева за сада су констатоване само три врсте. Херпетофауна чини 19 врста и то 8 врста водоземаца (шарени даждевњак, обични мрмољак, жутотрби мукач, обична крастача, зелена крастача, гаталинка, шумска жаба и зелена жаба) и 11 врста гмизаваца (слепић, зидни гуштер, ливадски гуштер, кратконоги гуштер, зелембаћ, белоушка, рибарица, степски смук, обични смук, смукуља и поскок). Све врсте херпетофауне, осим зидног гуштера и зелембаћа, имају одређени заштитни статус на националном нивоу. У ихтиофауни подручја евидентирано је 19 врста риба од којих су две строго заштићене (вијуница, лињак) и 13 је у

категорији заштићених. Неколико врста нису аутохтоне за воде Златибора већ су унете порибљавањем у Рибничку акумулацију и поједине водотоке (лињак, деверика, буцов, сом, шаран, скобаљ, мрена, бодорка). Са становишта Бернске конвенције, односно Директиве о стаништима значајно је присуство младице, поточне мрене, двопругасте уклије и пеша. Међу до сада истраженим и евидентираним врстама инсеката (правокрилаца, тврдокрилаца, стеница, лептира, и др.) њих 15 ужива одређени статус заштите, на националном и/или међународном нивоу.

5) *Клима и климатске карактеристике*

Одлике климе, осим општим географским положајем планског подручја у односу на устаљене регионалне правце кретања ваздушних маса, условљене су значајном просторном варијабилношћу климатских чинилаца везаном за надморску висину и висинске разлике, експозиције, нагиб, морфолошки склоп (отвореност или заклоњеност) терена и др. Према подацима метеоролошких осматрања за референтни период 1961-1990. године на ГМС Златибор (1028 m н.в.), као станици из државне осматрачке мреже која се налази у централном делу планског подручја, средња годишња температура ваздуха износи 7,1оС, а средња годишња количина падавина 964 mm. Најтоплији месеци су јул и август (са истом вредношћу просечне температуре - 16,3оС), а најхладнији јануар (-3,3оС), при чему негативну средњемесечну температуру ваздуха имају децембар и фебруар. Апсолутни забележени максимум температуре ваздуха у том периоду био је 34,0 оС а апсолутни минимум – 22,8. Средњи број мразних дана је 120,3 а тропских свега 1,3 док је просечно годишње трајање сунчевог сјаја 1940,3 часова. Највише падавина се излучи у тромесечју мај-јул, са максимумом у јуну (110 mm), мају (100 mm) и јулу и секундарним максимумом у новембру (85,4 mm) и септембру (83,4 mm), а најмање у зимском периоду (јануар-март) са минимумом у фебруару (60,8 mm) и секундарним минимумом у октобру (66,6 mm). Максимална дневна количина падавина од 116,0 mm забележена је у септембру. Просечно годишње трајање снежног покривача већег од 1 cm је 112,3 дана а просечан број дана са појавом магле 117,3. Највећу учесталост имају ветрови из југозападног квадранта (са доминацијом правца SW – 27,1% и SSW – 9,2%), а затим из североисточног квадранта (са доминацијом правца N – 11,0% и NE – 8,1%) док је учесталост тишина доста мала и износи 10,0%. Анализом података метеоролошких осматрања на истој станици за период 1981-2010. године констатовано је повећање средњих вредности температура ваздуха, годишњих (на 7,7оС), јулских и августовских (на 17,2 и 17,5оС) и јануарских (на –2,2 оС), као и апсолутног температурног максимума (на 35,8оС) и минимума (на -19,5оС) и повећање средње годишње количина падавина (на 1017,3 mm) у односу на период 1961-1990. године. Може се претпоставити, да се у зависности од надморске висине и експозиције средње годишње температуре ваздуха крећу од 9 оС у најнижим, долињским деловима (Увца и Црног Рзава) до 6оС на горњим, планинским деловима подручја, на надморским висинама преко 1400 метара (Чигота, Торник, Муртеница). Положај на месту интензивног сусрета маритимних (јужних) и континенталних (северних) ваздужних маса, изванредна проветреност и умерена, иако честа, промена временских стања у три годишња доба (осим летењег, временски стабилнијег периода) и мања израженост температурних екстрема у односу на панонску област и котлине у Србији, основа су познате благотворности субпланинско-планинске климе Златибора и њеног лечилишног и рекреативног значаја.

6) *Земљиште*

Од типова педолошког покривача доминирају ранкери, хумусно-силикатна земљишта, А-С профила, развијена на стенама ултрамафитског масива (перидотитима и серпентинитима) и дијабаз-ројначке формације (пешчари, глинци, дијабази) у вишим деловима подручја, укључујући и њихове скелетне и скелетоидне еволутивне и морфолошке варијетете, док су на овим стенама у нижим и мање нагнутим деловима подручја развијена кисела смеђа земљишта, веће дубине и А-В-С профила (дистрични камбисол). На кречњацима и доломитима, у зависности од надморске висине и механичких особина матичне подлоге, јављају се такође земљишта А-С профила (црнице – калкомеланосоли и рендзине у вишим и стрмијим деловима подручја) и смеђа земљишта А-В-С профила (калкокамбисол на теренима мањег нагиба и висине). Кисела смеђа земљишта (дистрични камбисол) су везана за све типове подлоге, при чему су највише заступљена на пешчарима, глинцима и другим стенама дијабаз-ројначке формације и неогеним седиментима Семегњева и Бранешког поља, у којима се јављају или меризована (лувисол), испрана земљишта бледосиве боје. Земљишта ниског бонитета (од шесте до осме бонитетне класе) са потпуном неподесношћу или веома озбиљним ограничењима коришћења за друге намене осим за сточарство (ливаде, пашњаци) и гајење шума доминирају у односу на обрадива земљишта средњег бонитета (од треће до пете бонитетне класе), погодна за воћарство, ливадарство и делом ратарство.

7) *Воде, ваздух и бука*

Квалитет *ваздуха* на подручју Плана налази се у I категорији (чист или незнатно загађен ваздух). Главни локални извори загађења ваздуха су издувни гасови моторних возила на саобраћајницама (државним путевима I (бр 23. и 28) и II реда (бр. 195), општинским путевима и железничкој прузи Београд-Бар (деоница Ужице-Пријепоље) и, знатно мање, ложишта на чврсто гориво у домаћинствима и другим објектима у насељима, као и у туристичким објектима, који су део туристичке дестинације Дрина-Тара-Златибор. Основано се претпостављају повремени (дневна и часовна или осмочасовна) прекорачења граничних вредности концентрација SO₂, NO_x, CO, суспендованих и таложних материја угљен монооксида и азотних оксида у непосредном појасу прометних државних путева Ужице-Чајетина-Нова Варош-Пријепоље-граница Црне Горе и Чачак-Ужице-Мокра Гора-граница Босне и Херцеговине, као и у туристичким комплексима Златибор, Чајетина и већим сеоским центрима и на другим локацијама у окружењу парка природе.

На целом подручју Плана претпостављена су прекорачења граничне вредности имисија (ГВИ), SO₂, NO_x, CO, суспендованих и таложних материја угљен монооксида и азотних оксида у непосредном појасу наведеног државног пута и насељским агломерацијама..

Испитивање квалитета вода реке Рибнице, на профилу Рибница (мост) у оквиру државног оперативног и надзорног мониторинга врши Агенција за заштиту животне средине. Узорци се узимају једном месечно, при чему се месечна испитивања разликују по обиму физичко-хемијских, хемијских и микробиолошких параметара (од тридесетак до преко 100 параметара). Централни положај овог водотока у парку природе изискује и детаљније разматрање њеног квалитета. Сапробни индекс износи 2,02, према рН припада I-IV класи квалитета, према суспендовани честицама I-II класи квалитета, БПК (II класа), нитрати и фосфор (I класа) и по садржају гвожђа у IV класи квалитета. Квалитет воде Црног Рзава није задовољавајући имајући у виду да се отпадне воде насеља Златибор испуштају у Обудојевицу, десну притоку на уласку у клисуру. Остали водотокови на планском подручју нису у систему националног мониторинга. Локални мониторинг квалитета површинских вода на подручју Просторног плана се не обавља.

Проблем представља и висок проценат непречишћених отпадних вода, који према Извештају Агенције за заштиту животне средине о стању животне средине у Републици Србији за 2017. годину износи 95-100%.

У обухвату Просторног плана прикупљање, одвојење и пречишћавање отпадних вода је углавном неадекватно.

Отпадне воде испуштају се у септичке јаме, претежно водопрпусне или често, у пољопривредним домаћинствима и викендицама, директно на површину терена или реципијенте. Мрежа је конципирана по сепарационом систему, док у туристичким центрима Златибор и Чајетина постоји изграђена канализациона мрежа за употребљене воде и кишна канализација, која је у надлежности ЈКП Златибор.

Квалитет земљишта, према резултатима испитивања за подручје Златиборског округа, у односу на присуство загађујућих и штетних материја (кадмијум, бакар, жива, никл, цинк) је задовољавајући, са прекорачењем тзв. ремедијационих вредности односно нивоа који је безбедан за коришћење земљишта, с обзиром на просторно учешће пољопривредних површина на којима се примењују агрохемијска средства, релативно мали обим примене тих средстава и одсуство објеката и активности који могу бити извор загађења земљишта већег обима. У земљишту нису констатовани арсен, хром и олово. Изливање отпадних вода домаћинстава и других објеката у сеоским насељима, употреба ђубрива и хемијских средстава у пољопривреди не сматрају се фактором промене квалитета земљишта на подручју.

8) Геосеизмичност

Присутна је одређена опасност од земљотреса с обзиром да је интензитет сеизмичког hazarda на подручју Просторног плана, за повратни период од 475 година, у VII и VIII категорији (према EMC скали, EMS-European macroseismic scale). Ове вредности указују да је највећи део подручја угрожен земљотресима који могу изазвати значајна оштећења објеката. У периоду од 1901. до 2010. године забележене су вредности земљотреса на ширем подручју Просторног плана између 3,7 и 4,9 MW (MW- скала моментне магнитуде).

9) Реценти геоморфолошки процеси

Највећи део подручја Просторног плана, око 60%, обухваћен је процесима врло слабе ерозије, доста мање – око 30%, процесима слабе ерозије и под средњом ерозијом је око 10% подручја.

10) Остале природне непогоде и пожари

Подручје Просторног плана је изложено потенцијалној опасности од елементарних непогода, у првом реду изазваних интензивним кишним и снежним падавинама, као и другим атмосферским непогодама, а посебно опасностима од бујичних поплава, одрона, клизања земљишта, шумских пожара и др.

1.2.2 Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају

Стање квалитета животне средине на подручју Просторног плана може се оценити као повољно на највећем делу територије.

Главни локални извори загађења ваздуха су издувни гасови моторних возила на саобраћајницама (државним путевима I (бр 23. и 28) и II реда (бр. 195) и општинским путевима) и железничкој прузи Београд-Бар (деоница Ужице-Пријеполје) и, знатно мање, ложишта на чврсто гориво у домаћинствима и другим објектима у насељима, као и у туристичким објектима, који су део туристичке дестинације Дрина-Тара-Златибор. Основано се претпостављају повремена (дневна и часовна или осмочасовна) прекорачења граничних вредности концентрација SO₂, NO_x, CO, суспендованих и таложних материја угљен монооксида и азотних оксида у непосредном појасу прометних државних путева Ужице – Чајетина – Нова Варош – Пријеполје – граница Црне Горе и Чачак – Ужице – Мокра Гора – граница Босне и Херцеговине, као и у туристичким комплексима Златибор, Чајетина и вечим сеоским центрима и на другим локацијама у окружењу Парка природе, али се на основу генералних резултата

испитивања квалитета ваздуха у Србији може закључити да је ваздух на планском подручју у I категорији (чист или незнатно загађен ваздух). Тој категорији (која се утврђује на основу годишњих концентрација) одговарају прве три класе квалитета (одличан, добар и прихватљив), утврђене према вредностима дневних концентрација. Такође, на подручју нема извора дуготрајнијег прекорачења дозвољеног нивоа буке, осим непосредно поред наведеног државног пута и локалитета са високом концентрацијом туристичких објеката.

Извор нејонизујећег зрачења су постојећи и планирани далеководи, а заштита од њиховог електричног поља и магнетне индукције обезбеђује се сходно домаћем законодавству и смерницама Светске здравствене организације. Имајући то у виду и постојеће и планиране далеководе, овај утицај на животну средину сматра се контролисаним и безбедним.

Квалитет воде Црног Рзава није задовољавајући имајући у виду да се отпадне воде насеља Златибор испуштају у Обудојевицу, десну притоку на уласку у клисуру. Остали водотокови на планском подручју нису у систему националног мониторинга. Проблем представља и висок проценат непречишћених отпадних вода, који према Извештају Агенције за заштиту животне средине о стању животне средине у Републици Србији за 2017. годину износи 95-100%. Извор загађења су туристички објекти и домаћинства, а узрок делимично изграђен канализациони систем. У урбанизованим насељима – туристички центар Златибор и Чајетина – постоји изграђена канализациона мрежа за употребљене воде и кишна канализација из којих се воде без пречишћавања упуштају у отворене токове река Баласице и Обадовице, која се низводно улива у Црни Рзав. У осталим сеоским насељима општине Чајетина отпадне воде се или упуштају у септичке јаме или немају никакав регулисан одвод, док се отпадне воде из пољопривредних објеката (потенцијалних загађивача) слободно изливају. С обзиром да је планирано увећање туристичких капацитета, што значи увећање броја једновремених корисника простора, може се очекивати и повећан притисак на квалитет воде.

Квалитет земљишта, према резултатима испитивања за подручје Златиборског округа, у односу на присуство загађујућих и штетних материја (кадмијум, бакар, жива, никл, цинк) је задовољавајући, са прекорачењем тзв. ремедијационих вредности односно нивоа који је безбедан за коришћење земљишта. Међутим, проблем потенцијално може представља ти увећање броја корисника простора што значи увећано изливање отпадних вода домаћинстава и других објеката у сеоским насељима, као и увећање обима дивљих депонија које су већ присутне као проблем на територији Просторног плана. Највећи део подручја Просторног плана, око 60%, обухваћен је процесима врло слабе ерозије, доста мање – око 30%, процесима слабе ерозије и под средњом ерозијом је око 10% подручја. На повећање оваквих површина може утицати изградња ски стазе и жичаре.

У обухвату Просторног плана не налазе се нити су планирани севесо постројења/комплекси, у којима је присутна или може бити присутна опасна материја у једнаким или већим количинама од прописаних.

Будући да основну посебну намену простора на планском подручју представља заштита подручја планине Златибор са великим биолошким и предеоним разноврсностима, као и објектима и појавама вредног гео наслеђа и културним вредностима од изузетног значаја, кроз ову Стратешку процену детерминисани су кључни елементи животне средине, природних вредности и непокретних културних добара за које постоји могућност да буду угрожени кроз реализацију планских решења датих у оквиру ППППН.

На подручју Просторног плана не врши се систематски (државни и локални) мониторинг животне средине, осим мониторинга квалитета вода, тако да се оцена већине елемената и показатеља стања животне средине изводи посредно, на основу података о објектима и активностима који могу бити извор загађења ваздуха и земљишта, односно који могу генерисати буку, отпад и зрачење. Мониторинг квалитета ваздуха и буке није организован ни на државном, ни на локалном нивоу.

Због свега наведеног, закључци стању животне средине, у контексту израде Просторног плана и ове Стратешке процене изводе се посредно, на основу постојања објеката, радова и активности које су извор дејства на животну средину (саобраћајна инфраструктура, начин

евакуације отпадних вода и чврстог комуналног отпада, начина обраде земљишта и степена примене агрохемијских средстава у пољопривреди, и др). Нису индиковане неревверзибилне појаве угрожавања живота и здравља људи услед прекомерног загађења животне средине, нити неприхватљиви поремећаји у функционисању водених и копнених екосистема под директним утицајем погоршања квалитета вода, ваздуха и земљишта.

Следеће активности и објекти имају највећи утицај на квалитет животне средине на подручју Просторног плана: **саобраћај** (повећање нивоа загађења ваздуха на саобраћајницама, првенствено изградњом аутопута Е-761, деоница Пожега-Ужице-граница са Републиком Српском; затим изградња продужетка ДП ПА бр. 196 по траси постојећег општинског пута број 42. до укрштаја са постојећим ДП ИБ реда бр. 23. код насеља Доброселица; и изградња државног пута од ДП ИБ реда бр. 28 до ДП ИБ реда бр. 404); **несанитарне „дивље депоније“** (директно загађење земљишта и подземних и површинских вода контаминатима и патогеним микроорганизмама са дивљих депонија на територији Плана, као и загађење вода и земљишта секундарним продуктима депонија, појава непријатних мириса услед спаљивања отпада на депонијама, нарушавање слике предела и др.); **пољопривреда** (са директним утицајем активности на ерозију, закишељавање, заслањивање, еутрофикацију и контаминацију земљишта); **хидротехничка инфраструктура** (загађење испуштањем непречишћених комуналних отпадних вода из домаћинства директно у земљиште, испуштањем непречишћених вода из канализације, привредних активности и дренажних вода из пољопривреде у речне токове); **туризам** (постојећа интезивна и планирана још интезивнија туристичка понуда негативно утиче повећањем количине отпада који се одлаже на дивље депоније, повећањем отпадних вода, заузимањем слободног земљишта ради изградње туристичких објеката и сл).

Планирано зонирање степена заштите, односно примена и ефикасна контрола спровођења успостављених ограничења за развој активности, објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање животне средине обезбедиће одржавање постојећег квалитета животне средине на највећем делу подручја Просторног плана и смањити ризик од евентуалног загађивања и деградације простора.

На подручју које је узето у разматрање кроз ову Стратешку процену не постоје релевантни подаци о стању животне средине и о оцени стања загађености (није дефинисано „нулто стање животне средине“ и не постоји интегрални катастар загађивача), осим појединачних мерења. Стање животне средине је зато, за поједине делове подручја дато као процена, на основу идентификације потенцијалних извора загађивања и могућих значајних негативних утицаја на животну средину.

Као елементи/вредности животне средине у којима су индиковани (могући) значајнији утицаји и промене на планском подручју идентификовани су:

- **биолошка разноврсност, геодиверзитет и предео**, чије је стање на највећем делу подручја изузетно или веома добро – са могућим индиректним утицајем боравка људи и неадекватног вршења делатности и активности (туризма, пољопривреде, шумарства, ловства, риболова, и др), као и нарушавања био и геодиверзитета и предела у подручјима ерозионих процеса. Највећи део подручја, око 60%, обухваћен је процесима врло слабе ерозије, доста мање – око 30%, процесима слабе ерозије, под средњом ерозијом је око 10%, док јака ерозија није присутна. Ерозији су највише изложени терени изграђени од невезаних или слабо везаних неогених седимената, на теренима без шуме и травне вегетације и нагиба преко 15 степени;
- **земљиште**, чији је квалитет у односу на присуство загађујућих и штетних материја (кадмијум, бакар, жива, никл, цинк) је задовољавајући, са прекорачењем тзв. ремедијационих вредности односно нивоа који је безбедан за коришћење земљишта, с обзиром на просторно учешће пољопривредних површина и количину примењених агрохемијских средстава;
- **воде**, с обзиром на нерешен проблем пречишћавања отпадних вода и канализације који се изливају у мање водотоке, као и успед увећања броја корисника простора, може се очекивати увећање загађења;

- **ваздух**, за који се на основу резултата испитивања квалитета ваздуха у Србији може закључити да се у ПП „Златибор“ и целом планском подручју налази у I категорији (чист или незнатно загађен ваздух);
- **заштићена природна добра**, са релативно повољним стањем у погледу заштите предела, резервата и споменика природе и очекиваним притисцима услед повећања туристичке посете и градитељског притиска;
- **културно-историјско наслеђе**, са релативно повољним стањем у погледу степена конзервације и уређености, са могућим утицајима услед изградње објеката у околини непокретних културних добара и очекиване туристичке посете и градитељског притиска у селима.

II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора

Општи и посебни циљеви Стратешке процене утицаја дефинишу се у складу са циљевима и захтевима у погледу заштите животне средине у другим локалним плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу региона, Републике и на међународном нивоу, као и специфичних циљева карактеристичних за подручје посебне намене, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у овом Плану. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради Стратешке процене.

2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева

Подручје Просторног плана укупне површине 876,4 km² обухвата подручје Парка природе „Златибор“ укупне површине од око 419,2 km², са режимима заштите I и II степена и његово залеђе, заштићена непокретна културна добра (спомен кућа Димитрија Туцовића у Гостиљу (од изузетног значаја), црква брвнара у Доњој Јабланици (од великог значаја) и др); део је примарне туристичке дестинације Дрина-Тара-Златибор (са туристичким центром Златибор, туристичком инфраструктуром – скијалиште Торник, планирана панорамска гондола и други садржаји туристичке понуде) и кратка деоница будућег међународног друмског туристичког туринг правца (E-761); делове сливова изворишта у Западноморавско-рзавском регионалном систему за снабдевање водом насеља – у регионалним подсистемима „Западна Морава“ (акумулација „Врутци“ и „Рибничко језеро“), „Рзав“ и „Увац“; и представља подручје инфраструктурних коридора – саобраћајне инфраструктуре (планираног аутопута E-761, Београд-Сарајево, деоница Пожега-Ужице-Котроман) и енергетске инфраструктуре (постојећи и планирани далеководи 400, 220 и 110 kV, постојећи и планирани разводни гасовод Златибор-Прибој-Нова Варош). Наведене намене директно су утицале на дефинисање посебних циљева стратешке процене утицаја на животну средину

2.2 Избор посебних циљева и индикатора

Посебни циљеви Стратешке процене представљају квантификацију и квалификацију општих циљева датих у облику смерница и акција (мера, радова, активности) којима ће се извршити њихова реализација.

Република Србија је 2008. године усвојила Националну стратегију одрживог развоја („Службени гласник Републике Србије“, бр. 57/08) којом су дефинисани принципи и приоритети одрживог развоја и 76 индикатора да прате напредак Србије ка одрживом развоју. Ови индикатори су изабрани из сета индикатора УН, али се сви индикатори не прате у Србији. Индикатори су дефинисани и у Закону о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 88/10). Такође, Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 37/2011) прописује листу индикатора који се односе на животну средину који су овде коришћени. Индикатори Стратешке процене утицаја (Табела 1) су изабрани у складу са напред наведеним циљевима СПУ, на основу меродавних и суштинских одлика и садржаја области животне средине, заштите природних и непокретних културних добара на коју се процена односи и на основу индикатора Просторног плана Републике Србије и Стратегије одрживог развоја Републике Србије, а који су у складу са «Основним сетом УН индикатора одрживог развоја». Овај сет индикатора заснован је на концепту «узрок-последича-одговор».

Индикатори за евалуацију утврђених циљева Стратешке процене су изабрани. Они проистичу из општих циљева плана и представљају директан ослонац за идентификацију и мониторинг посебних циљева Стратешке процене. Циљеви и индикатори, рађени за потребе ове Стратешке процене дати су у Табели 1.

Табела 1. Циљеви и индикатори Стратешке процене

Област СПУ	Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
ВОДА	Заштита и очување квалитета вода	- Заштити површинске и подземне воде	- Промена квалитета површинских и подземних вода као последица реализације планираних активности у туризму и развоју инфраструктурних коридора
ВАЗДУХ	Смањити ниво штетних материја у ваздуху	- Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха (превасходно из саобраћаја)	- Број становника изложеног загађујућим материјама из ваздуха (нарочито у зони државних путева првог и другог реда, и планираном аутопуту)
ЗЕМЉИШТЕ	Заштита и одрживо коришћење шумског и пољопривредног земљишта	- Заштитити шумско и пољопривредно земљиште - Смањити контаминацију земљишта	- Промена површина шумског и пољопривредног земљишта (ha) - Површина земљишта угроженог ерозивним процесима (ha) - Удео контаминираних површина као
СТАНОВНИШТВО И ЉУДСКО ЗДРАВЉЕ	Заштита становништва и људског здравља	- Заштити становништво и људско здравље	- Број становника изложеног индиректном или индиректном дејству загађења ваздуха (из саобраћаја) - Учесталост обољења која се могу довести у везу са загађеним ваздухом, водом и земљиштем - Број становника изложеног повишеном нивоу буке - Број становника потенцијално угрожених ерозијом и бујицама
ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ	Заштита и очување биодиверзитета и геодиверзитета	- Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет	- Близина и врста активности које могу утицати на биодиверзитет геодиверзитет њихов интензитет и учесталост
ПРИРОДНА ДОБРА И КУЛТУРНА ДОБРА	Очувати природна и културна добра	- Заштитити природна добра - Заштитити културна добра	- Број и значај природних добара који су под утицајем планираних активности - Број и значај културних добара који су под утицајем планираних активности

Табела 2. Ознаке посебних циљева Стратешке процене

ред.бр.	Циљ СПУ
1.	Заштити површинске и подземне воде
2.	Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха
3.	Заштитити шумско и пољопривредно земљиште
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Заштити становништво и људско здравље
6.	Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет
7.	Заштитити природна добра
8.	Заштита културних добара

III Процена могућих утицаја на животну средину

Процена могућих утицаја ППППН на животну средину, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, члан 15., садржи следеће елементе:

1. приказ процењених утицаја варијантних решења ППППН који могу имати директне импликације са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
2. поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
3. начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине, укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, становништву, квалитету живота и здрављу људи у насељима, културно-историјским вредностима, инфраструктурним, индустријским и другим објектима, или другим створеним вредностима;
4. начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја, кумулативна и синергијска природа утицаја).

3.1 Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Просторном плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене

Критеријуми за утврђивање могућности значајних утицаја на животну средину планова и доношење одлуке о изради стратешке процене садржани су у Прилогу I Закона о Стратешкој процени. Ови критеријуми заснивају се на: карактеристикама Плана и карактеристикама утицаја.

За доношење одлуке о изради и обухвату Стратешке процене, уз примену осталих критеријума, посебно је важна идентификација проблема заштите животне средине планског подручја и могућност утицаја решења Просторног плана на: природне ресурсе и ваздух, воду, земљиште, буку, повећање ризика од удеса, становништво, насеља, јавне службе и здравље, шумарство, ловство и риболов, пољопривреду и културно-историјско наслеђе, туристички развој, инфраструктурне и комуналне објекте, развој инфраструктурних коридора и коридора осталих техничких система, управљање чврстим комуналним и осталим типовима отпада и јачање институционалних способности за заштиту животне средине.

На основу процене стања животне средине на подручју Просторног плана, посебно су разматрана следећа питања:

- заштита природе, природних вредности, културних добара и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју посебне намене;
- унапређење туристичко рекреативне инфраструктуре (посебно уређење ски стазе, жичаре и проширење смештајних капацитета);
- заштита и одрживо коришћење водног, пољопривредног и шумског земљишта;
- просторно-функционална интегрисаност и усклађен интегрисан развој и заштита природних вредности и културних добара са припадајућим, суседним и осталим јединицама локалне самоуправе у окружењу;
- унапређење комуналне опремљености и саобраћајне приступачности насељима;
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби;
- принцип супсидијарности и јавно-приватног партнерства;
- изградња енергетске инфраструктуре између Србије, БиХ и Црне Горе;
- релативизација потенцијалних конфликта у заштити простора, очувању и унапређењу културних добара, развоју туризма, и одрживом развоју локалних заједница.

Извештај о Стратешкој процени може се изјаснити о томе зашто поједина питања из области заштите животне средине нису била меродавна за разматрање. У конкретном случају као таква питања оцењени су:

- а) климатске промене и девастација озонског омотача - с обзиром да садашња и очекивана продукција CO₂ и других гасова са ефектом стаклене баште, или са утицајем на озонски омотач, на планском подручју није меродавна

у негативном или позитивном смислу са становишта обавеза које наша земља има у односу на одговарајуће, релевантне међународне споразуме у вези климатских промена и заштите озонског омотача;

б) јонизујуће и нејонизујуће зрачење - утицај постојећих и планом предвиђених објеката који су извор јонизујућег зрачења није идентификован као значајан на нивоу овог плана и Стратешке процене; Нејонизујуће зрачење није мерено на предметном подручју, али се претпоставља да не преваилази границе дозвољених вредности

3.2 Приказ варијантних решења Просторног плана

У поступку израде Просторног плана нису разматрана варијантна решења различитих планских активности која су од значаја за заштиту животне средине и одрживи развој планског подручја.

3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама

У поступку израде Просторног плана и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката, од којих су за аспект заштите животне средине од посебног значаја:

1. *Министарство унутрашњих послова – Кабинет министра,*
2. *Министарство унутрашњих послова – Сектор за материјално-финансијске послове,*
3. *Министарство спољних послова,*
4. *Министарство државне управе и локалне самоуправе,*
5. *Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања,*
6. *Министарство здравља – Сектор за инспекцијексе послове,*
7. *Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде - Републичка дирекција за воде,*
8. *Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде,*
9. *Министарство за заштиту животне средине,*
10. *Министарство привреде,*
11. *Министарство омладине и спорта,*
12. *Министарство рударства и енергетике,*
13. *Министарство културе и информисања,*
14. *Министарство одбране,*
15. *ЈП „Пошта Србије” Београд – Функција правних послова и управљања непокретностима,*
16. *ЈП „Емисиона техника и везе” Београд – Сектор технике,*
17. *ЈП „Путеви Србије”,*
18. *ЈП „Србијашуме,*
19. *ЈП „Транснафта”,*
20. *ЈП „Србијагас”,*
21. *ЈП „Скијалишта Србије”,*
22. *ЈП „Електропривреда Србије”,*
23. *ЈП „Ужице развој“ Ужице,*
24. *ЈКП „Водовод“ Ужице,*

25. *Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“ Београд – Водопривредни центар „Морава“ Ниш,*
26. *Контрола летења Србије и Црне Горе „SMATSA“ д.о.о,*
27. *Нафтна индустрија Србије а.д.,*
28. *Акционарско друштво „Електромрежа Србије“ Београд,*
29. *Акционорско друштво за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ Београд,*
30. *Републички хидрометеоролошки завод,*
31. *Републички сеизмолошки завод,*
32. *Републички завод за заштиту споменика културе - Београд,*
33. *Републичка дирекција за воде,*
34. *Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије,*
35. *Центар за разминирање,*
36. *Завод за заштиту природе Србије,*
37. *Завод за заштиту споменика културе Краљево,*
38. *Јавна медијска установа Радио телевизија Србије – Дирекција РТС,*
39. *РАТЕЛ – Републичка агенција за електронске комуникације,*
40. *Орион телекома д.о.о.,*
41. *VIP mobile д.о.о,*
42. *SBB Serbia Broadband – Српске кабловске мреже д.о.о,*
43. *Телеком Србија а.д. – Дирекција за технику – Сектор за фиксну приступну мрежу,*
44. *Teleor д.о.о,*
45. *Град Ужице – Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове,*
46. *Општинска управа Нове Вароши – Одељење за имовинско правне комуналне стамбене, урбанистичке послове и послове инспекције, и*
47. *Општинска управа Прибоја – Одељење за урбанизам, грађевинарство, комунално-стамбене и имовинско-правне послове.*

Сви ови контакти сматрају се релевантним за Стратешку процену.

3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења

Циљ израде стратешке процене утицаја на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја/трендова на квалитет животне средине на подручју ППППН и предвиђање смерница за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире не стварајући конфликте у простору и водећи рачуна о капацитету животне средине на посматраном простору. Процена утицаја Просторног плана, односно планских решења, извршена је у наставку Стратешке процене.

У наставку је извршена евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину. Значај утицаја процењује се у односу на величину утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји планских решења према величини промена се оцењују бројевима од -2 до +2, где се знак минус односи на негативне, а знак плус за позитивне промене (Табела 3).

Табела 3. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Већи	- 2	У већој мери нарушава животну средину
Мањи	- 1	У мањој мери нарушава животну средину
Нема утицаја	0	Нема директног утицаја или нејасан утицај
Позитиван	+1	Мање позитивне промене у животној средини
Повољан	+2	Повољне промене квалитета животне средине

У табели 4. приказани су критеријуми за вредновање просторних размера утицаја.

Табела 4. Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја

Значај утицаја	Ознака	Опис
Регионални	Р	Могућ утицај на регионалном нивоу
Општински	О	Могућ утицај на општинском нивоу
Локални	Л	Могућ утицај локалног карактера

У табели 5. приказани су критеријуми за процену вероватноће утицаја.

Табела 5. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	С	Утицај изванредан
више од 50%	В	Утицај вероватан
мање од 50%	М	Утицај могућ

Додатни критеријуми могу се извести према времену трајања утицаја - привремени-повремени (П) и дуготрајни (Д) ефекти. На основу свих наведених критеријума врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева СПУ.

Табела 6. Планска решења у Просторном плану обухваћена проценом утицаја

Сектор	Планска решења
Заштита природних вредности	Заштита природних вредности са режимима заштите I и II степена на 50,62% подручја
Заштита вода	Дефинисање режима санитарне заштите у зони III постојећих акумулација „Врутци”, Радоињско и Златарско језеро, и планираних акумулација „Сврачково”, „Велика Орловача” и „Роге” у склопу Западноморавско-рзавско регионални систем за снабдевање водом насеља и режима заштите зона I – III акумулације „Рибница” за снабдевање водом туристичког центра Златибор и насеља Чајетина
Заштита природних ресурса	Заштита и коришћење пољопривредног земљишта Заштита и коришћење шума и шумског земљишта
Туризам	Развој туризма крод изградњу садржаја у зони III заштите развој јавног скијалишта Торник, повећање капацитета туристичких лежаја у Централној туристичкој зони и туристичким селима
Инфраструктурни системи	Развој саобраћајне инфраструктуре - изградња аутопута Е 761, изградња продужетка (наставка) ДП ПА бр. 196 по траси постојећег општинског пута и изградња државног пута од ДП ИБ реда бр. 28 Развој водне инфраструктуре- изградња централног ППОВ за Чајетину и ТЦ Златибор Третман комуналног отпада – санација депонија и изградња рециклажних дворишта
Правила уређења и грађења	Правила уређења и грађења за објекте туристичке намене

У табели 6. извршен је избор планских решења која су укључена у процес мултикритеријумске евалуације (табела 7, 8, 9, 10) и на основу кога се идентификују стратешки значајни утицаји планских решења у односу на циљеве Стратешке процене (Табела 11).

ред.бр.	Циљ СПУ
1.	Заштити површинске и подземне воде
2.	Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха
3.	Заштитити шумско и пољопривредно земљиште
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Заштити становништво и људско здравље
6.	Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет
7.	Заштитити природна добра
8.	Заштита културних добара

Табела 7. Процена величине утицаја Просторног плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита природних вредности са режимима заштите	0	0	+2	+2	0	+2	+2	0
Дефинисање режима санитарне заштите	+2	0	0	0	+2	0	0	0
Заштита и коришћење пољопривредног земљишта	+1	0	+2	+1	+2	+1	0	0
Заштита и коришћење шума и шумског земљишта	+1	+1	+2	+2	+1	+2	+2	0
Развој туризма кроз изградњу садржаја и повећање капацитета	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	+1
Развој саобраћајне инфраструктуре	-1	-2	-1	-1	-2	0	0	0
Развој водне инфраструктуре	+2	0	+1	+1	+2	+1	+1	0
Третман комуналног отпада	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0
Правила уређења и грађења за објекте туристичке намене	+1	0	+1	+1	+1	+1	+1	0

* - критеријуми према табели 3.

ред.бр.	Циљ СПУ
1.	Заштити површинске и подземне воде
2.	Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха
3.	Заштитити шумско и пољопривредно земљиште
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Заштити становништво и људско здравље
6.	Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет
7.	Заштитити природна добра
8.	Заштита културних добара

Табела 8. Процена просторних размера утицаја Просторног плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита природних вредности са режимима заштите	0	0	Л	Л	0	Р	Р	0
Дефинисање режима санитарне заштите	Р	0	0	0	Л	0	0	0
Заштита и коришћење пољопривредног земљишта	Л	0	Л	Л	Л	Л	0	0
Заштита и коришћење шума и шумског земљишта	Л	Л	Л	Л	Л	Л	Л	0
Развој туризма кроз изградњу садржаја и повећање капацитета	Л	Л	Л	0	Л	Л	Л	Л
Развој саобраћајне инфраструктуре	О	Л	Л	Л	Р	0	0	0
Развој водне инфраструктуре	О	0	Л	Л	Л	Л	Л	0
Третман комуналног отпада	Л	Л	Л	Л	Л	Л	Л	0
Правила уређења и грађења за објекте туристичке намене	Л	0	Л	Л	Л	Л	Л	0

* - критеријуми према табели 4.

ред.бр.	Циљ СПУ
1.	Заштити површинске и подземне воде
2.	Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха
3.	Заштитити шумско и пољопривредно земљиште
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Заштити становништво и људско здравље
6.	Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет
7.	Заштитити природна добра
8.	Заштита културних добара

Табела 9. Процена вероватноће утицаја Просторног плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита природних вредности са режимима заштите			М	М		С	С	
Дефинисање режима санитарне заштите	С				В			
Заштита и коришћење пољопривредног земљишта	М		С	В	В	М		
Заштита и коришћење шума и шумског земљишта	М	В	С	М	В	М	М	
Развој туризма кроз изградњу садржаја и повећање капацитета	М	М	М		М	М	М	М
Развој саобраћајне инфраструктуре	В	В	М	М	В			
Развој водне инфраструктуре	С		М	М	С	В	М	
Третман комуналног отпада	С	В	М	С	С	М	М	
Правила уређења и грађења за објекте туристичке намене	М		М	М	М	М	М	

* - критеријуми према табели 5.

ред.бр.	Циљ СПУ
1.	Заштити површинске и подземне воде
2.	Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха
3.	Заштитити шумско и пољопривредно земљиште
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Заштити становништво и људско здравље
6.	Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет
7.	Заштитити природна добра
8.	Заштита културних добара

Табела 10. Процена времена трајања утицаја Просторног плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита природних вредности са режимима заштите			Д	П		Д	Д	
Дефинисање режима санитарне заштите	Д				Д			
Заштита и коришћење пољопривредног земљишта	П		Д	Д	Д	Д		
Заштита и коришћење шума и шумског земљишта	П	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Развој туризма кроз изградњу садржаја и повећање капацитета	Д	П	Д		П	Д	Д	Д
Развој саобраћајне инфраструктуре	Д	П	Д	Д	П			
Развој водне инфраструктуре	Д		Д	Д	Д	Д	Д	
Третман комуналног отпада	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Правила уређења и грађења за објекте туристичке намене	Д		Д	Д	Д	Д	Д	

Табела 11. Збирни утицаји Просторног плана на животну средину са образложењем утицаја

Планска решења	Ранг утицаја у односу на циљеве СПУ								Образложење утицаја
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Заштита природних вредности са режимима заштите	/	/	+2/Л/ М/Д	+2/Л М/П	/	+2/Р С/Д	+2/Р С/Д	/	Очекују се већи могући позитивни утицаји дуготрајног и локалног карактера планских мера заштите природних вредности у односу на природне вредности подручја и извесни позитивни дуготрајни регионални утицаји планског решења на биодиверзитет
Дефинисање режима санитарне заштите	+2/Р/ С/Д	/	/	/	+2/Л В/Д	/	/	/	Извесни су значајни позитивни утицаји овог планског решења на заштиту површинских и подземних вода и заштиту здравља становника
Заштита и коришћење пољопривредног земљишта	+1/Л М/Д	/	+2/Л С/Д	+1/Л В/Д	+2/Л В/Д	+1/Л М/Д	/	/	Могућ је мањи дуготрајни позитивни утицај локалног карактера на заштиту површинских и подземних вода, смањење контаминације земљишта и заштиту биодиверзитета. Очекује се и већи позитиван утицај планског решења локалног типа на заштиту пољопривредног земљишта и заштиту становника и људског здравља..
Заштита и коришћење шума и шумског земљишта	+1/Л М/П	+1/Л В/Д	+2/Л С/Д	+2/Л М/Д	+1/Л В/Д	+2/Л М/Д	+2/Л М/Д	/	Могући су дуготрајни позитивни утицаји локалног карактера на заштиту основних чинилаца животне средине, пре свега површинских и подземних вода, земљишта, становништва и људског здравља, био и геодиверзитета и природних добара
Развој туризма кроз изградњу садржаја и повећање капацитета	-1/Л М/Д	-1/Л М/П	-1/Л М/Д	/	-1/Л М/П	-1/Л М/Д	-1/Л М/Д	+1/Л М/Д	Наведено планско решење може имати негативне дуготрајне и позитивне ефекте на заштиту вода, земљишта, ваздуха, повремених ефекте на становништво и људско здравље, које се уз примену мера и мониторинга дефинисаних кроз ову СПУ могу смањити или неутрализовати. Такође, планско решење генерише и позитиван утицај на заштиту и промоцију културних добара
Развој саобраћајне инфраструктуре	-1/О В/Д	-2/Л В/П	-1/Л/ М/Д	-1/Л М/Д	-2/Р В/П	/	/	/	Могући су негативни утицаји планског решења локалног и општинског карактера на квалитет ваздуха, земљишта, вода, здравље становника, који се уз примену мера датих кроз ову СПУ могу умањити и/или неутрализовати
Развој водне инфраструктуре	+2/О С/Д	/	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л С/Д	+1/Л В/Д	+1/Л М/Д	/	Очекују се позитивни утицаји на заштиту вода, земљиште, природне вредности, заштиту здравља локалног становништва и биодиверзитет планског подручја. Утицаји су локалног и општинског карактера, али од посебног значаја за заштиту животне средине планског подручја.
Третман комуналног отпада	+1/Л С/Д	+1/Л В/Д	+1/Л М/Д	+1/Л С/Д	+1/Л С/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	/	Очекују се позитивни утицаји на заштиту вода, земљиште, природне вредности и биодиверзитет планског подручја. Утицаји су извесни и вероватни, локалног карактера, али од посебног значаја за заштиту животне средине планског подручја.
Правила уређења и грађења за објекте туристичке намене	+1/Л М/Д	/	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	/	Очекују се мањи позитивни утицаји на квалитет вода, земљишта, здравља становника и биодиверзитет кроз дефинисање правила за реализацију објеката туристичке намене.

3.5 Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени (члан 15.) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и синергетских ефеката. Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности у подручју Просторног плана.

Кумулативни ефекти настају када појединачна секторска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Предметном Стратешком проценом идентификовани су мањи кумулативни и синергетски утицаји који могу настати у интеракцији планираних и постојећих активности на планском подручју и то у домену заједничког утицаја планиране трасе аутопута и нових садржаја и капацитета у туризму који се могу одразити на квалитет ваздуха, квалитет земљишта и квалитет вода.

3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину

Планска решења ППППН формирана су у складу са заштитом и унапређењем квалитета животне средине, природних и културних вредности на заштићеном подручју Парка природе „Златибор“ у складу са одрживим развојем туризма (и порастом капацитета туристичке понуде), развојем саобраћајне инфраструктуре, као и у складу са решењима датим кроз просторне планове подручја посебне намене (Увац, Врутци, Рзав, Тара др.), регионалним развојним и просторним плановима, стратешким, развојним и акционим плановима и документима за поједине општине на подручју просторног плана (града Ужице и општина Чајетина, Нова Варош и Прибој) и др.

Просторни план такође даје и сет планских мера и правила за уређење и коришћење простора и грађење на овом подручју. Наведене мере исказане су детаљније кроз планске циљеве и препоруке за приступ изради и процени утицаја планова, програма и пројеката на нижем хијерархијском нивоу.

Основна мера коју треба спроводити на целом подручју Просторног плана је очување (и побољшање) садашњег стања квалитета животне средине, адекватну заштиту природних и непокретних културних добара уз појединачне интервенције на локацијама са нарушеним квалитетом појединих параметара заштите.

Заштита ваздуха

Развој саобраћајне инфраструктуре (изградња аутопута Е-761, изградња продужетка (наставка) ДП ПА бр. 196 по траси постојећег општинског пута, изградња државног пута од ДП ИБ реда бр. 28 до ДП ИБ реда бр. 404, делимично по траси постојећег општинског пута, у дужини од око 7,2 km; и реализација инфраструктуре вертикалног транспорта - коридор жичаре „Златибор-Торник) имаће значајније негативне ефекте регионалног, општинског и локалног типа на заштиту и одржавање квалитета ваздуха у I категорији за чије је смањење и/или неутрализацију неопходна примена мера дата овом СПУ.

На подручју Просторног плана ће се примењивати мере заштите животне средине утврђене просторним плановима града Ужица и општина Чајетина, Нова Варош и Прибој и овим Просторним планом.

Очување квалитета ваздуха и остваривање вишег квалитета ваздуха на територији ППППН засниваће се на примени следећих правила и мера заштите за:

- (1) смањење емисија загађујућих материја из постојећих извора загађивања (из саобраћаја, индивидуалних ложишта, и др.), контролом граничних вредности емисија загађујућих материја од стране локалних јединица управе на основу утврђених европских и националних стандарда;
- (2) ограничавање емисија из нових потенцијалних извора загађивања (повећање обима саобраћаја услед изградње аутопута Е-761 и даљег развоја туристичке понуде, повећање антропопресије простора услед повећаног броја корисника простора због развијања туристичке понуде у простору;

(3) систематским праћењем квалитета ваздуха, у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијенталног ваздуха (96/62/EC)¹, у оквиру државне мреже мерних станица за мерење регионалног и прекограничног атмосферског преноса загађујућих материја у ваздуху и аероседиментима у оквиру међународних обавеза а у складу са Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС 36/09 и 10/13“) и Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/2010 и 63/2013).

Заштита вода

Ради заштите акумулација, водотока и извора од загађивања, од којих је велики број у функцији водоснабдевања, очувања плодности земљишта и очувања животињског света препоручује се ограничена и пажљива примена органских и минералних ђубрива и хемијских средстава у пољопривреди, санитарно безбедно складиштење стајског ђубрива и оцедних вода из објеката узгоја и силажа и пажљиво руковање бензином, дизел горивом и другим нафтним дериватима и забрањује прање возила и машина у водотоцима. Управљач заштићеног подручја ће у сарадњи са надлежним службама локалних самоуправа организовати саветодавну подршку пољопривредницима у вези коришћења минералних ђубрива, пестицида, инсектицида, хербицида и нафтних деривата.

Конкретне мере заштите, односне мере за елиминисање или смањивање утицаја на животну средину приликом изградње објеката и уређења простора у оквиру планираних намена, утврдиће се у поступку израде пројектне документације, кроз студије утицаја на животну средину или на други начин утврђен у складу са законом. Кроз услове и мере заштите природе и културних добара, планирани радови и активности код којих је индикован значајнији неповољан утицај у домену квалитета вода и ваздуха, буке и отпада могу се оценити као сасвим неподесни са становишта циљева заштите природних или културних вредности или условно прихватљиви, уз јача ограничења и строжије мере заштите.

Просторним планом се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и антиерозиону заштиту.

Заштита вода на територији плана од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно да делују на издашност изворишта и здравствену исправност воде за пиће засниваће се на примени следећих правила и мера заштите:

(1) Изградња и реконструкција јавних канализационих система и изградња ППОВ за ТЦ Чајетину у ЦТЗ Златибор,

(2) Сакупљање отпадних вода домаћинстава и јавних и других објеката у селима у непропусне септичке јаме или њихов третман у малим уређајима за пречишћавање, изградња канализације и пречишћавање отпадних вода индустријских загађивача предвиђени су у овом и наведеним просторним плановима. Те активности заштите вода су обавеза установљена националним законодавством и одговарајућим европским документима, рокови за њихово извршење/имплементацију нису прецизно утврђени али се не могу одлагати дуже од десет година, док се за нове привредне објекте мере заштите вода одмах примењују, у току израде пројектне документације и њене еколошке и урбанистичко-грађевинске сертификације.

(3) Строга контрола постојећих извора загађења из постојећих мањих привредних објеката (месара и кланица); препознавање и уклањање извора загађивања река: испитивањем квалитета отпадних вода и праћењем хаваријских загађења из индустрије и енергетике (према Закону о водама, чл. 106.); пречишћавањем отпадних вода до нивоа који одговара ГВИ, односно до нивоа којим се не нарушавају стандарди квалитета животне средине реципијента (према Закону о водама, чл. 99.); успостављањем система интегралног управљања отпадом на територијама свих општина у складу са планским решењима; спречавањем одрањања и спирања смећа речне са постојећих сметлишта до њиховог затварања и ремедијације; и рационалном и стручном употребом пестицида и вештачких ђубрива на подручју Просторног плана;

(4) Дислоцирање постојећих дивљих депонија комуналног отпада које филтратима атмосферских вода, као о процедурним водама са депоније значајно угрожавају квалитет речних токова и локалних

---

¹ Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management, Official Journal L 296, 21/11/1996

изворишта на територији Парка природе и у заштитној зони; уклањање смећа са обала и из корита река које угрожава квалитет воде;

(5) Утврђивање узрока, врсте и опсега загађивања, оцена степена угрожености еколошке функције вода, здравља и живота људи, као и могућности ширења загађења;

(6) Надзор над насталим загађењем и његовим ширењем, информисање јавности и корисника воде о њеном квалитету и по потреби забрана употребе вода;

(7) Обављање санацијских радова над насталим загађењем у складу са оперативним плановима, као и уклањање узрока изненадног загађења;

(8) Доследна примена Европске директиве о водама² (2000/60/ЕС) и Закона о водама РС („Службени гласник РС“ бр. 30/10) у домену: утврђивања и координације мера за површинске и подземне воде које припадају истом еколошком, хидролошком и хидрогеолошком сливу; спречавања или смањења утицаја незгода код којих долази до изненадног загађивања вода; одређивања општих правила за контролу загађивања и акумулирања количине воде, како би се осигурала еколошка одрживост слива; осигуравања одговарајућих информација о планираним мерама и извештајима о напредовању њиховог спровођења, ради укључивања јавности у процес доношења и остваривања управљања речним сливовима;

(9) Систематско праћење квалитета вода: редовно праћење вредности показатеља квалитета вода и редовно праћење састава отпадних вода пре испуштања у реципијент

(10) Ограничена и пажљива примена органских и минералних ђубрива и хемијских средстава у пољопривреди и санитарно безбедно складиштење стајског ђубрива и оцедних вода из објеката узгоја и силажа и пажљиво руковање бензином, дизел горивом и другим нафтним дериватима и забрана праће возила и машина у водотоцима ради заштите водотока и извора од загађивања, од којих је велики број у функцији водоснабдевања, очувања плодности земљишта и очувања животињског света

(11) Обезбеђивање инструмената финансијске подршке за изградњу и праћење септичких јама домаћинстава, викендица и других објеката на подручјима са статусом државне заштите.

Заштита од ерозије обезбедиће се кроз строги надзор над сечама и другим шумарским радовима у шумама сопственика, извођење планираних радова на природном и вештачком обнављању шума у државној својини, подстицај и подршку земљопоседника за пошумљавање пашњака и другог за пољопривреду неподесног земљишта, затрављивање и пошумљавање земљишта оштећеног грађевинским радовима.

Заштита земљишта

Заштита и очување квалитета земљишта ће бити организована применом следећих правила и мера:

(1) систематског праћења квалитета земљишта у непосредној околини постојећих и планираних инфраструктурних коридора (наоричито у коридору аутопута Е-761 и планираних државних путева);

(2) спровођењем техничке и биолошке рекултивације деградираних површина на локалним несанитарним сметлиштима;

(3) очувањем економских и екосистемских функција земљишта спровођењем техничких и биолошких радова и мера заштите на евидентираним ерозионим теренима; примена оптималне комбинације техничких, биотехничких (израда рустикалних преграда и травних водопутева) и биолошких радова. (пошумљавање, обнова деградираних шума, затрављивање, мелиорација шума и пашњака)

(4) спречавањем загађења токсичним материјама које се користе у пољопривреди: лекови, боје, пестициди, минерална ђубрива,

(5) строгим надзором над сечама и другим шумарским радовима у шумама сопственика, извођењем планираних радова на природном и вештачком обнављању шума у државној својини, подстицајем и подршком земљопоседника за пошумљавање пашњака и другог за пољопривреду неподесног земљишта, затрављивањем и пошумљавањем земљишта оштећеног грађевинским радовима.

---

² Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy

Еколошко управљање комуналним и опасним отпадом

Еколошко управљање комуналним и опасним отпадом у заштићеном подручју Парка природе „Златибор“ спроводиће се применом следећих мера:

(1) фазним решавањем депоновања комуналног отпада до 2022. године; кроз пројекте измештања, санације и рекултивације постојећих дивљих депонија преусмеравањем токова отпада на планирану регионалну депонију Бањица - Сјеница), у складу са Стратегијом управљања отпадом за период 2010.-2019. године („Службени гласник РС“ 29/10) и новом Стратегијом која је у процедури усвајања; дефинисање програма прикупљања комуналног отпада из руралних насеља од стране јавних комуналних предузећа или приватних лица, путем мобилних трансфер станица;

(2) дефинисањем зона за лоцирање рециклажних дворишта (на локалитетима затворених несанитарних одлагалишта у КО Чајетина, Драглица и Шљивовица) на подручју плана за примарну селекцију отпада и временски ограничено депоновање;

(3) организованим прикупљањем и одвожењем отпада, спровођењем забране одлагања свих врста отпада (комуналног, грађевинског, амбалажног, опасног и другог) осим на начин и на местима како је то одређено одговарајућим планом управљања отпадом, уклањање и санитацијом тзв. „дивљих депонија” нарочито у зонама са режимом заштите I и II степена.

(4) утврђивањем локација за депоновање опасног и медицинског отпада (ван планског подручја) са територије Плана, у складу са регионалним стратегијама и плановима управљања отпадом и Стратегијом управљања отпадом за период 2010-2019. године и новом Стратегијом која је у процедури усвајања.

Заштита од буке

На основу Закона о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС“ 36/09 и 88/10) неопходно је утврђивање надлежности за спровођење мерења буке и заштите од буке на целој територији плана, посебно у коридорима аутопута и државних путева I и II реда. Надлежни за ове послове су Министарство за заштиту животне средине РС, које прописује мере и услове заштите од буке, као и јединице локалне самоуправе које утврђују мере и услове заштите од буке, односно звучне заштите у плановима, програмима и пројектима, укључујући и оне на које даје сагласност у поступку стратешке процене утицаја, процене утицаја пројеката на животну средину, односно у поступку издавања интегрисане дозволе за рад постројења и активности. Поред тога, неопходно је спороводити мерење буке у ЦТЗ Слатибор и ТЦ Чајетина.

Основна мера коју је у овом домену неопходно спровести односи се на утврђивање надлежности за спровођење мерења буке и заштите од буке у оквиру инфраструктурних коридора, туристичких центара и зона и изграђених средина.

IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину

На основу Закона о заштити животне средине (чл. 35. и 36.), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину и Закона о процени утицаја на животну средину, у току имплементације Просторног плана обавезна је **израда стратешких процена утицаја на животну средину** за урбанистичке планове – планове детаљне и генералне регулације.

За појединачне пројекте који ће се реализовати у фази имплементације Просторног плана у којем је предвиђена посебна намена, Носилац пројекта је, у складу са чланом 8. Закона о процени утицаја, у обавези да се обрати надлежном органу за послове заштите животне средине са Захтевом о одређивању потребе израде Студије процене утицаја на животну средину, у складу са Законом о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр.135/04, 36/09 и 72/09 – 43/11 – Уставни суд), Законом о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 36/09), Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 69/2005), и Уредбом о утврђивању Листе пројекта за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 114/08).

V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана

Успостављање ефикасног мониторинга предуслов је остваривања циљева Просторног плана у области заштите природе и животне средине, односно циљева Стратешке процене и представља један од основних приоритета имплементације Плана. Према Закону о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга на основу посебних закона за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе, односно општина, доноси програм праћења стања животне средине на својој територији, који мора бити усклађен са претходно наведеним програмом Владе. Међутим, наведени програми нису још увек реализовани на територији ППППН (осим системског мониторинга алергена на територији Златибора).

Законом о Стратешкој процени утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана или програма за који се Стратешка процена ради. Законом је прописан и садржај програма мониторинга који, нарочито, садржи: 1) опис циљева плана и програма; 2) индикаторе за праћење стања животне средине; 3) права и обавезе надлежних органа; 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја; 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма. При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине. Такође, мониторинг би требало да обезбеди информације о квалитету постојећег извештаја које се могу користити за израду будућег извештаја о стању квалитета животне средине.

Кључни плански циљ је дефинисање планског основа за заштиту и одрживи развој Парка природе „Златибор” и одрживи развој туризма на обухваћеном подручју у склопу примарне туристичке дестинације Дрина-Тара-Златибор. Одрживи развој подручја посебне намене ће се заснивати на заштити, унапређењу и коришћењу природних вредности и културних добара, развоју туризма, спорта и рекреације и функционалној интеграцији подручја Парка природе и ширег окружења. Општи и посебни циљеви Просторног плана, главна планска решења и њихов могући утицај на животну средину, детаљно су разрађени и предочени у претходним поглављима овог Извештаја. Циљеви Стратешке процене, који су повезани са циљевима Плана идентификовани су у поглављу I овог Извештаја. На истом месту утврђени су и индикатори, који представљају репер и ослонац за евалуацију утицаја и промена. Поједини индикатори нису могли бити квантитативно проверени, те је процена у обзир узимала квалитативно вредновање појединих параметара животне средине.

Кључне области мониторинга су природне вредности (кроз биодиверзитет, геонаслеђе, предео, шуме), ваздух, вода, земљиште и бука.

Систем мониторинга узима у обзир два извора информација и то:

- податке о стању животне средине, који су прибављени у поступку израде и реализације различитих пројеката на планском подручју (водоснабдевања, канализације, саобраћаја, енергетске и саобраћајне инфраструктуре, туристичке супраструктуре, комуналне инфраструктуре, заштите, санације и унапређења биодиверзитета, предела, шума, и др) као и подацима добијеним од стране надлежних институција;³
- подацима заснованим на прописима и утврђеним различитим програмима *редовног мониторинга* животне средине на републичком и/или локалном нивоу.

На подручју Просторног плана не врши се систематски (државни и локални) мониторинг животне средине, тако да се оцена већине елемената и показатеља стања животне средине изводи посредно, на основу података о објектима и активностима који могу бити извор загађења ваздуха, вода и земљишта, односно који могу генерисати буку, отпад и зрачење. Мониторинг квалитета ваздуха организован је на државном нивоу, али само за град Ужице (који је ван подручја обухваћеног Просторним планом), као и на локалном нивоу. Мерења квалитета ваздуха на локалном нивоу се врше у оквиру активности Завода за јавно здравље Ужице.

³ посебан проблем односи се на чињеницу да на територији просторног плана није дефинисано „нулто стање“ животне средине.

5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Годишњи програм мониторинга квалитета вода који се на основу члана 108. и 109. Закона о водама утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину. Програм реализује републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове и он обухвата месечна, недељна или дневна мерења и осматрања водотока, акумулација, изворишта од посебног значаја и једнократна годишња испитивања квалитета седимената, као и годишња испитивања подземних вода. Кроз имплементацију ППППН утврдиће се обавеза проширења мреже осматрачких места, а институције одговорне за спровођење тих додатних обавеза мониторинга квалитета вода биће накнадно одређене од стране јединица локалне самоуправе. Препоручује се и утврђивање субјеката деловања у случају удеса са последицама на квалитет вода, као и начин поступања у таквим ситуацијама. Мониторинг водних објеката који служе водоснабдевању становништва врше територијално надлежни завод за заштиту здравља (Завод за јавно здравље Ужице), а обим и врста тог мониторинга прилагођавају се динамици реализације планских решења у домену обезбеђења комуналних потреба водоснабдевања. Неопходно је проширење пунктова/профила из мреже осматрачких места на којима се врши узорковање и испитивање квалитета вода на територији ППППН.

Испитивање квалитета вода реке Рибнице, на профилу Рибница (мост) у оквиру државног оперативног и надзорног мониторинга врши Агенција за заштиту животне средине. Узорци се узимају једном месечно, при чему се месечна испитивања разликују по обиму физичко-хемијских, хемијских и микробиолошких параметара (од тридесетак до преко 100 параметара). Централни положај овог водотока у парку природе изискује и детаљније разматрање њеног квалитета. Остали водотокови на планском подручју нису у систему националног мониторинга. Локални мониторинг квалитета површинских вода на подручју Просторног плана се не обавља. Обим мониторинга требало би да утврди еколошки статус односно степена загађења и класе тих водотока и врши се према Правилнику о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Службени гласник РС“, број 74/11) и Уредби о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, број 50/12). Квалитет вода на изворима и јавним чесмама, као и на водозахватима односно системима групног или појединачног локалног водоснабдевања непотпуно се и нередовно контролише.

Сходно Закону о водама, за државни односно надзорни мониторинг вода, који обухвата запремину, водостаје и протицаје до степена значајног за еколошки потенцијал и параметре (биолошке, хемијске, физичко-хемијске и хидроморфолошке) еколошког потенцијала одговорна је Агенција за заштиту животне средине.

За јавне чесме и изворе локалног водоснабдевања, управљач заштићеног подручја ће као саставни део плана управљања утврдити програм испитивања квалитета воде, односно санитарно-хигијенске исправности, који ће се реализовати уз финансијску подршку Републике Србије, локалне самоуправе и одговарајуће учешће корисника тих извора и водозахвата.

5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Правни основ за праћење квалитета ваздуха представља Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, 35/2004, 36/2009, 36/2009 –др. закон, 72/2009 – др.закон, 43/2011 – одлука УС и 14/2016), Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС“, 36/09 и 10/13) и Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/2010 и 63/13).

Стандарди и методе мониторинга ваздуха прописани су Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података („Службени гласник РС“ бр. 54/92, 30/99, 19/06), који је донет на основу Закона о заштити животне средине. Предмет систематског мерења су одређене неорганске материје (сумпордиоксид, чађ, суспендоване честице, азотдиоксид, приземни озон, угљемоноксид, хлороводоник, флуороводоник, амонијак и водониксулфид), таложне материје из ваздуха, тешки метали у суспендованим честицама (кадмијум, манган, олово, жива, бакар), органске материје (угљендисулфид, акролеин и др), канцерогене материје (арсен, бензен, никл, винилхлорид). Такође, правилником су прописане и

материје које дефинишу стање имисије упозорења и епизодно загађење, места и динамику узорковања, као и граничне вредности наведених загађујућих материја.

Подручје просторног плана не поседује станицу за мерење имисије основних и загађујућих материја.

За подручје просторног плана систематски мониторинг квалитета ваздуха се не врши. Неопходно је успоставити мониторинг на подручју плана, најмање на локалитету у непосредној близини локације највећег промета туриста (ЦТЗ Златибор и ТЦ Чајетина), уз финансијску подршку града Ужица, општине Чајетина и општине Прибој.

5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Основе мониторинга земљишта намењеног пољопривредној производњи постављене су Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ бр. 62/06 и 65/08) и односе се на испитивање количина опасних и штетних материја у том земљишту и води за наводњавање, а према програму који доноси Министар надлежан за послове пољопривреде. То испитивање могу обављати стручно и технички оспособљена и од стране надлежног министарства овлашћена правна лица (предузећа, привредна друштва и др). Министар, такође, прописује дозвољене количине опасних и штетних материја и метод њиховог испитивања. Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида врши се по потреби, а најмање једном у пет година. Те послове може обављати регистровано, овлашћено и оспособљено правно лице, а трошкове сноси власник, односно корисник земљишта. Уз извештај о обављеним испитивањима обавезно се даје препорука о врсти ђубрива које треба користити и најбољим начинима побољшања хемијских и биолошких својстава земљишта.

Заштита пољопривредног земљишта, као и мониторинг његовог стања обавезан су елемент пољопривредних основа, чији су садржај, начин израде и доношења регулисани члановима 5. до 14. Закона о пољопривредном земљишту. Истим законом предвиђено је спровођење Стратешке процене пољопривредних основа.

Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном земљишту и Закон о шумама и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине. С обзиром на то да очекивана реализација појединих планских решења може амплификовати постојеће ерозионе процесе на подручју Плана, планирање и спровођење тог мониторинга биће обавеза локалних самоуправа на подручју плана.

Мониторинг земљишта уређен је Законом о заштити земљишта („Службени гласник РС”, број 112/15) као обавеза државе и локалне самоуправе и његово успостављање треба да допринесе заштити овог есенцијалног природног ресурса. Он ће се, такође, утврдити као један од задатака у плану управљања заштићеног подручја.

Просторним планом се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и земљиште, одлагање и елиминацију отпада, антиерозионе и противпожарне заштите, рекултивацију и ремедијацију, како подстицајног тако и репресивног карактера.

5.4. Мониторинг буке

Мониторинг буке врши се систематским мерењем, оцењивањем или прорачуном одређеног индикатора буке, у складу са Законом о заштити од буке у животној средини. Процена, праћење и контрола нивоа буке одвија се на нивоу републике или јединица локалне самоуправе. Подаци из мониторинга буке саставни су део јединственог информационог система животне средине у складу са законом којим се уређује заштита животне средине.

За подручје просторног плана систематски мониторинг буке се не врши, те је неопходно размотрити увођење мониторинга буке на најмање једној локацији на територији Парка природе „Златибор“, а према локалним еколошким акционим плановима, уз финансијску подршку града Ужица, општине Чајетина и општине Прибој.

5.5. Мониторинг природних вредности

Основни циљ је успостављање система праћења стања биодиверзитета, односно природних станишта и популација дивљих врста флоре, и фауне, превасходно осетљивих станишта и ретких, угрожених врста, али и праћење стања и промена предела и објеката геонаслеђа. Сва наведена надгледања су директној надлежности Завода за заштиту природе Србије, а на основу средњерочних и годишњих програма заштите природних добара. Минимумом генералног мониторинга сматра се надгледање природних вредности једном годишње, а појединачне активности на мониторингу се организују према потреби, у случају непредвиђених промена које могу имати значајније негативне ефекте.

Мониторинг шума и шумског земљишта врши ЈП „Србијашуме“ заједно са научним институцијама које се баве овом облашћу, при чему се утврђују негативни утицаји или негативне промене као што су сушење шума, пожари, болести шума и др.

VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене

Закон о Стратешкој процени одражава/прихвата савремене европске методолошке и процедуралне оквири садржане у Европској директиви о процени утицаја појединих планова и програма на животну средину (Directive 2001/42/EC of the European Parliament and the Council of June, 27th 2001, on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). С друге стране, постоји и проблем непостојања детаљније разраде и верификације јединствене методологије за израду овакве врсте процене, те су због тога, за потребе израде Стратешке процене коришћена инострана искуства, односно смернице, упутства и практични примери⁴. У делу спровођења Стратешке процене и израде Извештаја коришћена је и методологија разрађена кроз научни пројекат: "Методe за стратешку процену животне средине у планирању просторног развоја логистичких басена"⁵.

У току израде Стратешке процене, обрађивач се сусрео и са проблемом веома скромне информационе основе о животној средини. Информациона основа која је коришћена за Стратешку процену највећим делом је преузета из документационе основе Просторног плана, као и података добијених на терену и од надлежних институција, али и Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину за Регионални просторни план општина Златиборског и Моравичког управног округа.

Основну тешкоћу у спровођењу Стратешке процене и изради Извештаја представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу правилника. Зато је ова Стратешка процена извршила вредновање и поређење алтернатива/опција са аспекта *могућих значајних утицаја* на животну средину, и у процедури израде, а када се ради о карактеру утицаја, инсистирала на кумулативним и синергијским ефектима.

---

⁴ Cooper, L. M. (2004), *Guidelines for Cumulative Effects Assessment in SEA of Plans*, EPMG Occasional, Paper 04/LMC/CEA, Imperial College London;

Strategic Environmental Assessment Tool Kit - A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive (Office of the Deputy Prime Minister, Department of the Environment in Northern Ireland, Scottish Executive, Welsh Assembly Government), web document 2006;

Surrey Local Transport Plan - Strategic Environmental Assessment, Surrey County Council, England UK, 2006.

Environmental Report on the Provisional Local Transport Plan for Surrey 2006/07 – 2010/11, march 2006.

⁵ Институт за архитектуру и урбанизам Србије, руководилац пројекта: др Божидар Стојановић

VII Приказ начина одлучивања

Начини одлучивања по питањима заштите животне средине зависе од великог низа фактора, а првенствено од значаја позитивних и негативних утицаја планских решења на здравље људи, социјални и економски развој и животну средину. С тим у вези, неопходна ја партиципација свих заинтересованих друштвених група и то: инвеститора (бизнис сектора), локалне и републичке управе, становника и невладиног сектора. Међутим, за ефикасније остваривање апсолутне партиципације на свим нивоима неопходно је остваривање сталне сарадње између свих актера у процесу, које се неће сводити на раније заступљене форме јавних расправа и јавних увида које најчешће нису давале одговарајуће резултате. На територији ППППН координациону функцију ће обављати локалне управе (уз активно учешће републичких завода за заштиту природе и споменика културе, надлежних министарстава, јавних предузећа, и др).

Закон о Стратешкој процени дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 30 дана. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о Стратешкој процени, орган надлежан за припрему Плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени. Орган надлежан за припрему Плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и о времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења Плана. Орган надлежан за припрему Плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа, организација и јавности који садржи сва мишљења о Стратешкој процени, као и мишљења датих у току јавног увида и јавне расправе о Плану. Извештај о Стратешкој процени доставља се заједно са Извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи републичком органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II Закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о стратешкој процени у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање.

После прикупљања и обраде свих мишљења, на основу којих се формира финална верзија Плана, орган надлежан за припрему Плана доставља Извештај о Стратешкој процени заједно са или непосредно након Нацрта плана надлежном органу на одлучивање.

VIII Учесће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени

Консултације и учешће јавности су једна од основних и обавезних одредница процеса Стратешке процене. Приликом израде овог Просторног плана и спровођења Стратешке процене, остварена је потребна сарадња са свим меродавним републичким органима (ресорним министарствима, јавним предузећима, Заводом за заштиту природе Србије, Републичким заводом за заштиту споменика културе, Заводом за заштиту споменика културе Краљево, Ужицем, Новом Вароши и Прибојем.), као и са органима и службама локалне самоуправе. Учесће јавности је обезбеђено кроз јавно излагање, односно стављање на увид и расправу овог Извештаја, заједно са Нацртом просторног плана.

IX Закључци - завршни, нетехнички резиме

9.1 Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину

Према Закону о Стратешкој процени, закључци до којих се дошло приликом израде Извештаја о Стратешкој процени чине обавезни садржај тог Извештаја и треба да буду представљени на начин разумљив јавности. Логика тог захтева одражава, заправо, један од пет суштинских принципа Стратешке процене: начело партиципације интересних група (јавности) у планирање и доношење стратешких одлука које се тичу животне средине (према принципима Архуске конвенције). Приказани закључци одражавају чињенице, решења и мере који чине садржај Просторног плана, као и резултате до којих се дошло у поступку Стратешке процене.

У поступку израде Просторног план подручја посебне намене Парка природе „Златибор“, а и спровођења Стратешке процене, обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката, а посебно од: *Министарства унутрашњих послова – Кабинет министра, Министарства унутрашњих послова – Сектор за материјално-финансијске послове, Министарства спољних послова, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства здравља – Сектор за инспекцијске послове, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде - Републичка дирекција за воде, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства за заштиту животне средине, Министарства привреде, Министарства омладине и спорта, Министарства рударства и енергетике, Министарства културе и информисања, Министарства одбране, ЈП „Пошта Србије“ Београд – Функција правних послова и управљања непокретностима, ЈП „Емисиона техника и везе“ Београд – Сектор технике, ЈП „Путеви Србије“, ЈП „Србијашуме, ЈП „Транснафта“, ЈП „Србијагас“, ЈП „Скијалишта Србије“, ЈП „Електропривреда Србије“, ЈП „Ужице развој“ Ужице, ЈКП „Водовод“ Ужице, Јавног водопривредног предузећа „Србијаводе“ Београд – Водопривредни центар „Морава“ Ниш, Контроле летења Србије и Црне Горе „SMATSA“ д.о.о, Нафтна индустрија Србије а.д., Акционарског друштва „Електро mreжа Србије“ Београд, Акционорског друштва за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ Београд, Републичког хидрометеоролошког завода, Републичког сеизмолошког завода, Републичког завода за заштиту споменика културе - Београд, Републичке дирекције за воде, Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије, Центар за разминурање, Завода за заштиту природе Србије, Завода за заштиту споменика културе Краљево, Јавне медијске установе Радио телевизије Србије – Дирекција РТС, РАТЕЛ – Републичке агенција за електронске комуникације, Орион телекома д.о.о., VIP mobile д.о.о, SBB Serbia Broadband – Српске кабловске мреже д.о.о, Телекома Србија а.д. – Дирекција за технику – Сектор за фиксну приступну мрежу, Telenor д.о.о, Града Ужица – Градска управа за урбанизам, изградњу и иновинско-правне послове, Општинске управе Нове Вароши – Одељење за имовинско правне комуналне стамбене, урбанистичке послове и послове инспекције, Општинске управе Прибоја – Одељење за урбанизам, грађевинарство, комунално-стамбене и имовинско-правне послове.*

Спроведене консултације могу се сматрати релевантним за Стратешку процену, у складу са чланом 11. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, посебно за оцену алтернатива и избор најповољнијих варијантних решења. У поступку спровођења поступка Стратешке процене и израде Извештаја закључено је следеће:

1. Обавеза спровођења Стратешке процене утврђена је на основу *Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 104) и Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Златибор“ на животну средину („Службени гласник РС“, број 92).*

2. Предметни Просторни план резултат је одлуке Владе Републике Србије о неопходности израде таквог интегративног планског документа за планину Златибор и темељен је на Просторном плану Републике Србије, Регионалном просторном плану Златиборског и Моравичког управног округа

(„Службени гласник РС“ бр. 1/13) и Извештају о стратешкој процени утицаја овог плана на животну средину, просторним плановима подручја посебне намене који припадају овом подручју, као и низу стратегија на републичком и локалном нивоу. У овом Извештају, питање развоја, уређења и заштите планског подручја без Просторног плана разматрано је, не као реална планска варијанта, већ само као аргумент и додатно објашњење предности доношења и доследне примене Просторног плана.

3. Непосредни предмет Просторног плана представљају природне и културне вредности планине Златибор и њеног непосредног окружења. Просторни план се спроводи директно издавањем локацијских услова на подручју планираног Парка природе (ПП) „Златибор“ у погледу режима заштите природних вредности, као и у обухвату детаљне разраде Просторног плана за планирану туристичку, саобраћајну и енергетску инфраструктуру.

Подручје Просторног плана укупне површине Подручје Просторног плана укупне површине око 656,1 km² обухвата евидентирано природно добро планирано за заштиту – ПП „Златибор“, површине од 419,23 km².

Подручје просторног плана налази се у западној Србији, припада старом, историјском и географском крају званом Стари Влах. Обухвата заталасану златиборску површ надморске висине 1.000-1.150 m, са које се уздижу гребени и врхови Чиготе (1.422 m н. в), Муртенице (Бријач – 1.480 m н. в), Торника (Бандера – 1497 m н. в), Лиске (1356 m н. в), Љуљаша (1.269 m н. в), Виогора (1.281 m н.в) и др.

4. Основни циљ израде Просторног плана јесте дефинисање планског основа и обезбеђење просторних услова за успостављање Парка природе „Златибор“ и изградњу туристичке и пратеће инфраструктуре. Одрживи развој подручја посебне намене ће се заснивати на заштити, унапређењу и коришћењу природних вредности и културних добара, развоју туризма, спорта и рекреације и функционалној интеграцији ПП „Златибор“ и ширег окружења.

Као кључни циљеви Просторног плана дефинисани су обезбеђење трајне и интегрисане заштите природних вредности ПП „Златибор“, њихово одрживо коришћење, као и развој туризма и рекреације; обезбеђење трајне и интегрисане заштите објеката и заштићене околине споменика културе, те других културно-историјских вредности, њихово саобраћајно и инфраструктурно уређење и опремање, стварање других просторних услова за њихову презентацију јавности; стварање услова за изградњу, опремање и уређење ски-стазе и жичаре; проширење смештајних туристичких капацитета, као и заштита корисника простора и имовине од функционисања комплекса специјалне намене; јачање регионалног и географског идентитета планског подручја и унапређење туризма као кључне функције у развоју планског подручја, базираног на презентацији и одрживом коришћењу природних вредности и споменика културе, уз интегрисање у ширу туристичку дестинацију Западне Србије;

У процесу доношења одлука о будућим стратешким правцима просторног развоја, постигнут је консензус са свим релевантним актерима, као и са свим заинтересованим органима и организацијама у процесу претходних консултација. У току јавног увида, наставиће се процес стручног и јавног разматрања и усаглашавања, као и верификовања, чиме ови документи и формално добијају на легитимитету.

5. Кроз Стратешку процену извршена је анализа природног потенцијала, природних и културних вредности подручја, степена девастације појединих предела природним и антропогеним утицајем, интереса свих меродавних сектора и субјеката развоја на националном, републичком, регионалном и локалном нивоу ради нивелације заштитних и развојних интереса и циљева. Поједина питања, посебно осетљива са становишта еколошког и развојног интереса (дефинисање режима заштите природних вредности, даљи ерозиони процеси, утицај коридора државних путева на животну средину, утицај увећања броја истовремених посетилаца и корисника подручја, детаљно су разматрана и усклађивана у поступку израде плана и Извештаја о Стратешкој процени.

6. У току израде Нацрта Просторног плана размотрена су решења у следећим планским областима: заштите природних и непокретних културних добара, природних ресурса, туризма, развој насеља и демографског и социјалног развоја, инфраструктурних система и заштите животне средине.

7. Без обзира на нормативна и методолошка ограничења, успешно је реализован модел селекције (раздвајања) значајних утицаја од оних који, на нивоу израде Плана и спровођења Стратешке процене, нису значајни. Као значајни утицаји разматрани су они који могу изазвати интензивне/битне и неповратне (без могућности репарације) промене природних вредности, природних ресурса и здравља становништва (квалитет живота) у негативном и позитивном смислу. У оквирима ових утицаја вршено је и детерминисање мера за њихово неутралисање.

8. Изабрана планска решења нису увек била најповољнија са становишта еколошког интереса, због објективне околности да планирање простора равноправно мора укључити и развојни интерес. Због тога је и формиран низ мера (у првом реду мониторинга стања животне средине) којима ће евентуални негативни еколошки аспекти планских решења бити значајније умањени.